

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI**

TÜRKÜLERİN MAKAM ÖĞRETİMİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Hatice UĞUR

Ankara-2011

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI**

TÜRKÜLERİN MAKAM ÖĞRETİMİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Hatice UĞUR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. SALİH AKKAŞ

**Ankara
Eylül -2011**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Hatice Uğur'a ait **“Türkülerin Makam Öğretimine Etkilerinin İncelenmesi”** adlı tez çalışması jürimiz tarafından Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan:Prof Dr. Salih AKKAŞ

.....

Üye: Prof. Dr. Sadık ÖZÇELİK

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hamit ÖNAL

.....

ÖN SÖZ

Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri MİOY 9.sınıf müfredatına bakıldığında, makamların işitsel olarak öğrenilmesinde solfej ve ezgi örneklerinden yararlanıldığını görüyoruz. Bu araştırmada ise makamların işitsel olarak öğrenilmesinde türkü örneklerinin öğrenmeye ne derece etki ettiği araştırılacaktır.

Tez çalışmamın her aşamasında bana tam destek veren, inanan ve desteğini hiç esirgemeyen danışmanın Prof. Dr. Salih AKKAŞ'a, deneysel çalışmaların yapılması aşamasında yardımlarından dolayı Ankara Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi'nde görev yapan öğretmenlerim Sevim GÜVEN ve Güneş APAYDIN'a, tezimin oluşum aşamasında bana yol gösteren Yrd. Doç. Hamit ÖNAL'a, türkü örneği seçimlerinde bana yardımcı olan Yrd. Doç. Erdal TUĞCULAR'a, yaptığım çalışmaya büyük bir özveriyle katılan Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi 9. sınıf müzik bölümü öğrencilerine teşekkürlerimi sunarım.

Eylül 2011

Hatice UĞUR

ÖZET

TÜRKÜLERİN MAKAM ÖĞRETİMİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

HATİCE, Uğur

Yüksek Lisans, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Salih AKKAŞ

Mayıs-2011 sayfa

Bu araştırmada, Türk Halk Müziği türkü örnekleri ile yapılan çalışmaların makam öğretimine etkisi araştırılmıştır.

Araştırma sürecinde, Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri 9. Sınıf öğrencilerinin, müziksel işitme okuma ve yazma dersinde yer alan makamları işitsel olarak öğrenmelerinde türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın ne derece etki sağlayacağı incelenmiştir.

Araştırmanın evrenini Ankara Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, örneklemi ise deney grubunu oluşturan on iki öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, 9. sınıf müzik bölümü öğrencilerinin oluşturduğu on iki öğrenciden oluşan deney grubu ile makamların işitsel olarak kavranmasında türkülerin etkisini araştırmak amacıyla çalışmalar yapılmış ve elde edilen sonuçlara dayalı olarak ortaya konulan bulgular ve yorumlar değerlendirilerek öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın sonucuna göre;

Türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın, hüseyini, hicaz ve kürdi makamlarının işitsel olarak kavranmasında büyük ölçüde yarar sağladığı, müziksel işitme okuma dersi müfredatında, solfej ve ezgi örneklerinin yanında türkü örneklerine de yer verilmesinin öğrencilere bu anlamda yarar sağlayacağı öngörülmüştür.

ABSTRACT

UĞUR, Hatice

Master, Department of Music Education

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Salih AKKAŞ

May, 2011 pages

In this study, Turkish Folk Music withTurkun Samples of the work investigated the effect of executive education.

In the Research process ; Arts and Sports High School 9 Grade students, musical hearing, reading and writing course with the authorities of the auditory learning of song samples provided by the study examined to what extent domain.

Ankara Anatolian High School of Fine Arts, and Sports of the research in general, the sample is in the experimental group consisted of twelve student. In the study, 9th music department students in the class of the test group of twelve student, the authorities made efforts to investigate the effect of auditory comprehension of the song and set out on the basis of the results of the evaluation findings and recommendations are presented comments.

The studies conducted with turkun samples of Turks hüseyini, Kürdi hicaz and auditory comprehension of authorities to provide benefit greatly. course curriculum of musical hearing, reading, solfege, and examples of folk melodies in addition to samples of students in the administration predicted would benefit in this regard.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. İlgili Araştırmalar	4

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Müzik Eğitimi	7
2.2. Geleneksel Türk Halk Müziği Tanımı ve Genel Özellikleri.....	8
2.3. Geleneksel Türk Halk Müziğinin Ezgisel Yapısı	10
2.4. Geleneksel Türk Halk Müziğinde Türkü	11
2.5. Geleneksel Türk Halk Müziğinde Makam Kavramı.....	13
2.5.1. Makamı Oluşturan Öğeler	13
2.5.2.Basit Makamlar.....	15

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM	24
3.1. Araştırmanın Modeli.....	24
3.2. Evren ve Örneklem	25
3.3. Verilerin Toplanması	25

3.4. Verilerin Analizi	26
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi	26

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR	27
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	27
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	43
4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular	46
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	47

V. BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER	48
5.1. Sonuç	48
5.2. Öneriler	49

KAYNAKÇA	51
----------------	----

EKLER

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1.1 Hüseyini Makamı İçin Ön-Test Sonuçları.....	32
Tablo 4.1.2 Kürdi Makamı İçin Ön-Test Sonuçları.....	38
Tablo 4.1.3 Hicaz makamı için ön-test sonuçları	43
Tablo 4.2.1 Hüseyini makamı için son test sonuçları	44
Tablo 4.2.2 Kürdi Makamı İçin Son Test Sonuçları.....	44
Tablo 4.2.3 Hicaz Makamı İçin Son Test Sonuçları.....	45
Tablo 4.3.1 Öğrencilerin Türkülerin Makamlarını Belirlemesinde Etkili Olan Faktörler	46
Tablo 4.4.1 Daha Önce Öğrenilen Türkülerin Makam Belirlemeye Etkisi	47

KISALTMALAR LİSTESİ

THM	: Türk Halk Müziği
MİOY	: Müziksel İşitme Okuma Yazma
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
G.T.H.M	:Geleneksel Türk Halk Müziği
G.T.S.M	:Geleneksel Türk Sanat Müziği

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri müzik bölümü geleneksel ve çağdaş müzik dersi öğretim programında Türk halk müziği dersine 6. üniteye yer verilmiş ve kapsamı şöyle belirtilmiştir;

Ünitenin amacı; Bu ünite ile öğrencilerin, Türk halk müziğinin temel yapısını, ses dizilerini, oluşumlarını, tavırlarını tanımları, kavramaları ve Türk halk müziği örneklerini çalgısıyla seslendirmeleri biçiminde belirlenmektedir.

Kazandırılacak yeterlikler olarak da; eğitim etkinliklerini tamamlayan her öğrenci,

1. Türk halk müziği'nin anonim yapısını açıklar ve örnekler verir.
2. Türk halk müziği'nin toplumdaki yerini ve toplumsal olayların halk müziğine yansımalarını örnekler vererek açıklar.
3. Türk halk müziğinin ses dizileri olan ayakları tanır ve çalgısıyla seslendirir.
4. Yörelere göre farklılık gösteren halk müziği tavırlarını ayırt eder.
5. Türk halk müziği örneklerini çalgısıyla seslendirir biçimlendirir.

Geleneksel Türk halk müziğinin (GTHM) çözüm bekleyen birçok sorunu olduğu bilinmektedir. Bu sorunların başında, GTHM terminolojisinde kullanılan kavramlar ve dizi isimlendirmeleri gelmektedir ki, yıllardır tartışılmasına rağmen, olgunlaşma sürecini tamamlayamamış bir konudur. Bu süreçte yapılan çalışmalar, çalışmayı yapan kişinin birikimine, donanımına, perspektifine göre farklılıklar göstermekte ve çoğu zamanda kurum ve kuruluşlar tarafından kabul görmemektedir.

GTHM ve GTSM dizilerinin isimlendirilmesinde ortak bir dilin kullanılması gerektiği söylenebilir. Bu türün diğer türlerden ayrı düşünülmesinin doğru olmayacağı, ses sistemi, ezgi yapısı, makamsal özellikleri, usul yapısı, konuları ve işlenişleri açısından bütüncül bir yapı sergilediği bilinmektedir. Tarihsel boyutuyla, aynı kültürün parçaları

olduğu düşünülürken GTHM ezgilerinin makamsal yapıda ezgiler olduğu ve yüz yıllardan bu yana tarihi bir süreç içerisinde günümüze kadar geldiği bilinmektedir.

Yapılan kavramsal tartışma ve elde edilen bulgulara dayalı olarak; her iki türün tarihsel ve kültürel olarak aynı kaynaklardan beslendiği ve Anadolu toprakları üzerinde şekillendiği söylenebilir. Bu iki türün sonuçta; makamsal açıdan, usul açısından, konuları ve işleniş özellikleri açısından, ses sistemleri açısından birbiriyle benzer olan bu özelliklerden dolayı, geleneksel Türk müziğinin birer kolu olduğu, bir bütün olarak düşünülmesinde hiçbir sakıncanın olmayacağı görülmektedir.(Pelikoğlu,2007:232)

Bu bulgular ve alan araştırmaları doğrultusunda, GTHM repertuarı içerisinde yer alan ve yapılan makamsal analiz ve karşılaştırmadan sonra aynı ses dizisi içerisinde olduğu tespit edilen GTHM’deki eserlerin ve o eserlere ait dizilerin adlandırılmasında , GTSM’deki türkü formunda da kullanılan makam isimlerinden faydalanılmasının (Örneğin; Hüseyini Türkü, Hicaz Türkü, Rast Türkü vb..gibi) daha doğru olacağı söylenebilir. Her iki müzik türündeki eserler icra edildiğinde, eserlerin aynı melodiye sahip olduğu ve aynı ses dizisi içerisinde seyrettiği görülebilir. Bu şekilde yapılacak olan adlandırmanın, var olan dizi adlandırmalarında yaşanan kargaşayı da ortadan kaldıracığı söylenebilir(Pelikoğlu,2007:236).

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri profesyonel- mesleki müzik eğitiminde oldukça önemli bir basamaktır. Bu liselerde verilecek eğitim bireyin-müzik öğretmeni adayının müzik temelini oluşturmaktadır. Bu liselerde “Müziksel İşitme Okuma Yazma”(MİOY)”, Türk Müziği Koro Eğitimi, Türk Müziği Çalgı Toplulukları, Geleneksel Türk Müziği gibi Türk müziği eğitimi içeren dersler yer almaktadır. MİOY dersi, öğrencinin müzik eğitiminin temelini oluşturmaktadır.” Müziksel İşitme Okuma Yazma” dersi müfredatına baktığımızda, öğrencilere müfredatta yer alan basit makamlarla ilgili bilgilerin verildiğini ve verilen makamların duyuş olarak öğrenilmesinde sadece solfej ve ezgi örneklerinden yararlanıldığını görüyoruz.

Ders konuları işlenirken verilen örnekler hayata yakın olmalı, anlatımda kullanılacak materyaller hayatın içinden seçilmelidir. Bu şekilde öğrenilen bilgi kalıcı hale gelecektir. Bu durumu ele aldığımızda basit makamların öğretiminde Türk halk müziği türkü örneklerinden yararlanmanın öğrenciler için faydalı bir ek materyal olacağı düşünülmüştür. MİOY dersi müfredatında solfej ve ezgi örnekleriyle

desteklenen makam bilgisinin, öğrencilerin seviyelerine uygun seçilmiş türkü örnekleriyle makamların ilişkilendirilmesi, makamların duyuş olarak pekişmesine olumlu etki edeceği düşünülmektedir. Çünkü halk türküleri çocukluğumuzdan beri duyduğumuz, kulağımızın aşına olduğu ezgilerdir. Öğrencilerin müzik dağarcığında yer etmiş bu türküler, makamların öğrenilmesi aşamasında dizilerle bir bir ilişkilendirilerek makamların akılda kalıcılığını sağlayacaktır.

Bu yüzden makamlar öğretilirken sadece solfej ve ezgilere bağlı kalınmayıp öğrencilerin daha önceden duymuş olduğu, kulağının aşına olduğu bilindik türkülerle makamların ilişkilendirilmesinin, makamların işitsel olarak kavranmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Derslerde kullanacağımız TRT repertuarından öğrencilerin düzeyine göre seçilmiş halk türküleriyle öğrencilerin derse ilgisinin artacağı öngörülmektedir.

Bu bağlamda problem cümlesi şu şekilde belirlenmiştir;

“Güzel sanatlar liseleri 9.sınıf müziksel işitme okuma yazma dersi müfredatında yer alan makamların öğrenciler tarafından işitsel olarak öğrenilmesine türkülerin etkisi nedir?”

Problem cümlesine cevap aranacak alt problemler şu şekilde belirlenmiştir:

- 1.Hüseyini, hicaz ve kürdi makamlarına ilişkin ön- test sonuçları nasıldır?
- 2.Hüseyini, hicaz ve kürdi makamlarına ilişkin son-test sonuçları nasıldır?
- 3.Öğrencilerin makamları tanımalarında rol oynayan müziksel etkenler nelerdir?
- 4.Dinletilen türkülerin makam belirlemeye etkisi var mıdır?

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Ankara Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor liseleri 9.sınıf müzik bölümü öğrencilerine müziksel işitme okuma yazma dersi öğretim programında yer alan makamların öğretilmesinde türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın makamların duyuş olarak kavranmasına etkisini belirlemektir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Güzel Sanatlar ve Spor liseleri 9. sınıf müzik bölümü öğrencilerine müziksel işitme okuma dersi öğretim programında yer alan makamların öğretilmesinde türkü örneklerinden yararlanılmasını sağlamak açısından önemlidir.

1.4 Varsayımlar

1. Bu çalışmada, kullanılan yazılı ve sözlü kaynaklardan elde edilen veriler araştırma için yeterli olup, gerçeği yansıtmaktadır.

2. Araştırma için belirlenen yöntem ve veri toplama teknikleri araştırma için uygundur.

3. Araştırmanın örneklemini evreni temsil eder niteliktedir.

4. Bu çalışmada, örneklem grubunu oluşturan 12 öğrencinin 9. sınıfta olması nedeniyle makam konusunda bilgilerinin aynı düzeyde olduğu varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Ankara Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi ile sınırlıdır.

2. Kürdi, hüseyini ve hicaz makamlarıyla sınırlıdır.

3. Ankara Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi müzik bölümü 9.sınıf öğrencileri(12 öğrenci) ile sınırlıdır.

4. Alt problemlerde yer alan konularla sınırlıdır.

1.6 İlgili Araştırmalar

Literatür taranarak yapılan bu araştırma ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş, konu ve sonuçlarına kısaca değinilmiştir.

Akdoğan (1996), Türk Müziğinde Türler ve Biçimler adlı kitabında; Türküleri çeşitli açılardan inceleyerek, makamlarına göre de türkü tasnifi yapmıştır.

Ayrıca bu bölümde Geleneksel Halk Müziği'nde yanlış olarak "Ayak" da denilen makam olgusu dikkate alınarak da türküler adlandırılmış diyerek "Ayak" kavramı yerine "Makam" kavramını kullanmanın doğru olacağını belirtmiştir.

Tura (1996;415), "Türk Halk Müziğinde Karşılaşılan Ezgi Çizgilerinin İncelenmesi ve Sınıflandırılması" adlı makalesinde "ayak" kavramının "makam" kavramına tam olarak karşılık olmadığına fakat T.R.T. Repertuarından 1000 ezgi üzerinde yapmış olduğu araştırmada; belli bir makamın ya da bilinen bileşimlerin alışılmış biçimde kullanımı sınıfına girenler %91,18 gibi ezici bir çoğunluktan oluştuğunu ortaya koymaktadır.

Kıvılcım (1997), Hicaz Makamının Türk Halk Müziğindeki Yeri adlı yüksek lisans tezinde, TRT Repertuarından alınan Hicaz makamına ait 14 türkünün makam öğelerini kıyaslayarak tasnifi yapılmıştır.

Emnalar (1998;546), Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı adlı eserinde, makam ve ayak kavramlarını geniş kapsamlı olarak araştırmış ve konu hakkındaki çeşitli görüş ve öneriler sunmuştur.

Pelikoğlu (1998;60), Geleneksel Türk Halk Müziği Dizilerinin İsimlendirilmesinde Karşılaşılan Zorluklar adlı yüksek lisans tezinde; Geleneksel Türk halk müziği hakkında uzman kişiler ile yapmış olduğu görüşmeler doğrultusunda , "ayak" kavramının "makam" terimi olarak eğitim ve sanat kurumları yanında, ders kitaplarından en ciddi bilimsel eserlere kadar girmiş olması konuyu çözümü gittikçe zorlaşan bir noktaya taşıdığını ve "ayak" kavramının makam ya da dizi olmadığına açık bir şekilde geleneksel Türk halk müziği dizilerinin isimlendirilmesinde "ayak" kavramının kullanılmaması gerekliliğini savunmuştur. Ayrıca "ayak" kavramı yerine "makam dizisi" kavramını kullanmanın daha doğru olacağı fikrini savunmuştur.

Çelik, (1999) TRT Repertuarında Bulunan Muğla Türkülerinin Ayak-Makam-Usul ve Tür Yönünden İncelenmesi isimli yüksek lisans tezinde, geleneksel yolla makamsal analiz yaparak THM'nin yıllardan beri tartışılıp hiçbir çözüme kavuşturulamayan ayak ve makam konusuna ışık tutabilecek türkülerini tezinde incelemeye çalışmıştır.

Ergin, (1999) Manisa Türkülerinin Makam, Ayak, Usul ve Tür Yönünden incelenmesi adlı yüksek lisans tezinde, karşılaştırma yolu ile TRT repertuarında bulunan Manisa türkülerini hem ayak hem de makam olarak sınıflandırılması yapılmıştır.

Pelikođu,(2007) Mesleki Müzik Eğitiminde Geleneksel Türk Halk Müziği Dizilerinin İsimlendirilmesinin Değerlendirilmesi adlı doktora tezinde, geleneksel Türk halk müziği dizilerinin isimlendirilmesinin değerlendirilmesi çerçevesinde karşılaşılan problemlerin ne olduğu; nasıl geliştiği;bu durumun kurum ve kuruluşlarda yapılan GTHM eğitiminin mesleki müzik eğitime olumsuz yansımaları; neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak problemin çözümüne yönelik önerilerin neler olabileceği konusunda bir yöntem belirlenmiştir.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Müzik eğitimi

Bu bölümde müzik eğitiminin insan hayatındaki yeri ve önemine değinilmiş ve çeşitli müzik adamlarının görüşlerine yer verilmiştir.

“Müzik eğitimi, insanlara müziksel davranış kazandırma ve insanların müziksel davranışlarını geliştirme sürecidir. Bu süreç her insanın kendi yaşantısı üzerine kuruludur, kendi yaşantısı üzerine odaklanır. Bunun yanı sıra belirli ilkelere dayalı olarak bilinçli, amaçlı ve düzenli yöntemli işler. Bu bakımdan müzik eğitimi bilinçli, amaçlı ve düzenli bir müziksel etkinliktir. Müzik eğitimi süreci, önceden düşünülerek tasarlanır, planlanarak uygulanır, uygulanarak gerçekleşir. Bunlara göre müzik eğitimi, insanlara kendi yaşantıları yoluyla bilinçli, amaçlı, yöntemli olarak değiştirme-dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme sürecidir” (Uçan, 1997:21).

Müzik eğitimi bireylerin ve toplumların sağlıklı, saygın, becerikli, yordamlı, dürüst, çalışkan, üretken, uyumlu ve çağdaş olabilmeleri için bir düşünce ve davranış eğitimidir. Müzik eğitimi yoluyla kazandırılmak istenen her boyut kişiyi ve giderek toplum ya da toplumları maddi ve manevi olarak besler biçimlendirir ve yüceltir. Maddi ve manevi yönden sağlam yetişmiş bireylerden sağlam yapılı toplumlar oluşur(Ünal, 1989:240).

Tanımlardan anlayacağımız gibi müziğin insan hayatındaki önemi kuşkusuz çok büyüktür. Müzik bir sanat dalı olmasının yanında, insanın kendisini geliştirmesi, sosyalleşmesi, kendine güvenen bir birey olmasını sağlayan etkili bir araçtır.

Gittikçe önem kazanan “müzikli eğitim“ , “eğitim için müzik“ kavram ve uygulamaları, temelde, müziğin güçlü etkili, katkılı ve kullanışlı bir eğitim aracı olmasından kaynaklanır. Müziğin bir eğitim aracı olarak kullanılması, tüm dünyada, giderek artan bir hızla yaygınlaşmaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de bu doğrultuda önemli sayılabilecek değişme ve gelişmeler gözlenmektedir.

Müzik eğitimi, bir bütün olmakla birlikte çeşitli kollara ayrılmaktadır. Bunlar, genel müzik eğitimi, özengen müzik eğitimi ve mesleki müzik eğitimi olarak belirtilebilir.

Genel müzik eğitimi, iş-meslek, okul, bölüm, kol, dal ve program ayırımı gözetmeksizin, her düzeyde, her aşamada, herkese yönelik olup, sağlıklı ve dengeli bir insanca yaşam için gerekli olan genel müzik kültürü kazandırmayı amaçlamaktadır.

Özengen müzik eğitimi, zorunlu olmayan müziğin belli bir dalıyla amatörce ilgilenen müziğe istekli ve yatkın olan kişilere yönelik olup bunu geliştirmek için belirli müziksel davranışlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

Mesleki müzik eğitimi ise müziği meslek olarak seçen kişilere yönelik olup bu doğrultuda gerekli ve yeterli müziksel davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır(Uçan,1997:33).

Mesleki müzik eğitimi veren kurumların programlarında orta öğretimden yüksek öğretime doğru gidildikçe meslek ve alan bilgisine daha çok ağırlık verilmektedir. Bu kurumlardan birisi de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Güzel Sanatlar ve Spor Liseleridir.

2.2. Geleneksel Türk Halk Müziği Tanımı ve Genel Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünde, geleneksel Türk halk müziğinin ne olduğunu anlamak adına genel bir bakış yapılmış, GTHM tanımı ve genel özelliklerinden söz edilerek GTHM içerisinde olan unsurlardan bazıları açıklanmıştır.

“Bir sanat endişesi olmadan halkın duygu ve düşüncelerini sevinç ve acılarını, yığıtlık, göç, sevgi, sıla özlemi ve daha nice güncel yaşamın toplumsal olaylarını, sade, fakat içten gelen ezgilerle anlatabilen ve halkın ortak yaratma gücünün ürünü olan müzik, halk müziği kavramını içerir.”(Arseven, 2004:305)

Türk halk müziği halkın yaşantısını, düşüncesini, duygularını, olaylarını, yaşadığı yörenin adet ve geleneklerinin etkisi ile kendine özgü özelliklerini ifade eder. Yöreye ait sazlarla sözlenir, sözler ve beste halkın kendisinin yarattığı ortak yapıttır, anonimdir. Her yörenin kendine özgü tavır ve üslup özelliklerini taşıyan türküleri ve folklorik oyunları vardır.(Çakar, 2004:41)

Halkın ya da halk sanatçılarının çeşitli olaylar karşısındaki etkileniş ve duygularının ezgiyle anlatımı olarak kısaca tanımlayabileceğimiz Geleneksel Türk Halk Müziği: Kendini özgü çalgıları, çalış ve söyleyiş tavırları, türleri, biçimleri ve geniş dağarıyla ulusal nitelikleri bünyesinde taşıyan, halk biliminin diğer dallarıyla iç içe oluşan, yöresel müziklerin birleşimiyle ortaya çıkan bir müzik çeşididir (Emnalar,1998:27).

Türk Halk Müziği halkın içinden yetişmiş kişilerin adı bilinen ya da bilinmeyen halk sanatçılarının yaratmalarıdır. Sözlerinde çok değişik konuları bulabileceğimiz örneklerde; insanımızın yaşamını, sevdasını, sevincini, acısını,

yiğitliğini, inançlarını, doğa olayları karşısındaki tutumunu, sosyal ve ekonomik koşullarını, güldürü anlayışını tüm açıklığıyla bulmak mümkündür (Emnalar, 1998:27).

“Her ulusun kendi halkının genel folklor kuralları içinde oluşan bir sanatı vardır. Örf, adet ve gelenekler içinde doğan bu halk sanatı, ezgi ve ritimden oluşmuşsa ‘halk müziği’, söz ve şiirden oluşmuşsa ‘halk edebiyatı’, eğer bir takım ritmik hareketlerden oluşmuşsa ‘halk oyunları’ adı altında kültür varlığını gösterir”(Hoşsu, 1997:3).

“İngiliz bilimci Prat’a göre halk müziği, köylü ve halkın arasından çıkıp, gelenek haline gelen ezgilerdir. Yine bir İngiliz araştırmacı olan Bremers’e göre halk müziği, halkın müşterek malı olan, sade, samimi, düz ve yalın ezgilerdir. Bestecisi olmaz anonimdir. “ (Hoşsu, 1997:5)

Fransız müzik bilimci, Michell Brnet’e göre; Halk tarafından benimsenen ve sözlü gelenek biçiminde kulaktan kulağa verilmek suretiyle yayılan ezgilerdir. İngiliz müzik bilimci, “Prat’a göre; köylü ve halk arasından çıkıp, gelenek haline gelen ezgiler halk müziğini oluşturur. Yine İngiliz müzik bilimci, “Breniers’e göre ise; halkın müşterek malı olan, en sade, düz, samimi ve yalın ezgilerdir ki, bestecisi belli değildir ve anonimdir.

Moser’e göre ise; halkın ortak malı olan şarkı ve melodiler halk türküsüdür” (Sümbüllü, 2006:3).

THM’nin önemli araştırmacı ve derlemecilerinden Muzaffer Sarısözen’e göre halk müziği: “İlk bakışta monoton gibi görünen halk türkülerinin, araştırdıkça ezgi ve ritim yönünden renklilik ve çeşitlilik gösteren nefis bir sanat ürünleri olduğu görülür. Dünyada ne kadar doğal ve sosyal olaylar varsa, tümü halk müziğine konu olmuştur. Türk insanının doğumundan ölümüne(beşikten-mezara) tüm yaşamını, acısını, sevincini, duygu ve düşüncesini, yurt sevgisini türkülerimizde görmek mümkündür. Özetle halk müziğimiz, Türk halkının ortak malı ve milli kültürüdür.(Yıldızkaya, 2006:13)

Türk Halk Müziği icracısı ve derlemecisi Nida Tüfekçi ise, halk müziğinde aranan unsurları şöyle sıralamıştır;

1. Sahibinin bilinmemesi,
2. Halk tarafından benimsenip, onun ifadesine bürünmüş olması,

3. Halkın ortak malı olması,
4. Kulaktan kulağa verilmek suretiyle hayatîyetini sürdürmesi,
5. Gelenek haline gelmesi,
6. Zaman içinde derin bir geçmişi olması,
7. Mekân içinde yaygın olması,
8. Yöresel dil ve müzik (ezgi ve çalgısal olarak) özelliklerini bünyesinde taşıması,
9. İddiasız olması,
10. Kişisel yapım olmaması.

2.3. Geleneksel Türk Halk Müziğinin Ezgisel Yapısı

Türk halk müziğinin en önemli özelliklerinden biri, tüm yapıtların mutlaka ezginin yaratıldığı tonalitenin temel sesiyle bitmesi, ikincisi de, çoğunlukla bitişik, ya da küçük aralıklı seslerle örülmüş olmasıdır. Batı müziğinde, ister majör, isterse minör bir dizi yazılmış olsun, ezgi, tonik akorunu oluşturan seslerden her hangi birisiyle başlar ve biter.

Oysa Türk halk müziğinde bir ezginin temel sesle bitmesine karşın, başlama sesi dizinin her hangi derecesi olabiliyor(Arseven, 2004:307).

Ezgisel yapısı yönünden Türk halk müziği şu özellikleri gösterir:

1. Ezgilerin büyük bir çoğunluğu ince bir perde ile başlar. Bu perde temel sesin küçük veya büyük altıslı, küçük veya büyük yedilisi, sekizlisi, dokuzlusu, onlusu, on birli veya on ikilisi olabilir.

2. Ezgi temel sesin üst dörtlüsü veya beşlisi ile başlarsa;

a) İlk yarı temel sesle biter. İkinci yarı bir büyük altılı, ya da büyük yedili ile başlar ve gene temel sesle sona erer.

b) Ezgi temel sesin dörtlüsü ile başlar ve hemen beşlisine geçerek uzun bir süre derece üzerinde kalır. İlk yarı üçlüsünde, yani güçlüsünde, ikinci yarı ise temel seste kalır.

3. Ezgi, temel sesle başlar ya bitişik seslerden oluşan bir çıkıcı yol izler ya da temel sestten sonra bir dörtlü veya bir beşli atlaması yapar. Temel sesle başlayıp dörtlüsüne atlayan ezgilerin bazılarında ilk yarı dörtlüsünde, ikinci yarı temel seste sona erer.

4. Türk halk müziğinde ezgi genellikle temel sesin üst perdelinde dolaşır. Çok az ezgide ses sınırı alt perdelere iner. But tip ezgilerde temel sesin altına inen dereceler bir dörtlü aralığını hemen hemen hiç aşmaz ve ezgi çoğunlukla bir eksik zamanla başlar.

Bu dört belirgin ezgisel yapının dışında ayrıcalık gösteren türkü ve oyun havalarını da şöyle özetleyebiliriz.

a) Türk halk ezgilerinde, parça içinde sus işaretlerine çoğunlukla cümle ya da bölüm başında sık sık rastlanır. Ancak ölçü içerisinde ve öncül zamanlarda sus işaretleri oldukça seyrek görülür.

b) Oldukça sınırlı örneklerine rastlanmakla birlikte bazı ezgiler “si” veya “mi” gibi, yeden “sensible” etkileri olan seslerle biterler. Majör üçüncü derece tonları ile eş görevlerde bu tip ezgiler, temel sesle, bir alt veya üst üçlü, ya da üst beşli ile başlar ve gene çıkıcı bir yol izlerler (Arseven, 1992:16).

Türk halk müziği, sözlü halk müziği ve sözsüz halk müziği olmak üzere ikiye ayrılır. Sözlü halk müziğine genel olarak türkü adı verilir. Sözsüz halk müziği ise yöresel çalgı ezgileridir.

2.4.Geleneksel Türk Halk Müziğinde Türkü

Daha çok hece vezni, az da olsa aruz vezni ile yazılmış Türk Halk Edebiyatı’na ait sözlerin genel olarak, basit, kolayca anlaşılabilir ve küçük soluklu ezgilendirilmesi sonucu oluşur. En çok tek cümleli ve bir bölümlü biçimlerin kullanıldığı türküler, genel olarak usüllü olmasına karşın bazen türkü içinde usulsüz bölümler de bulunabilir(Akdoğu,1996:148).

Türk Halk musikisinin en tanınmış şekli (forme musicale) olan türkü,

12.yüzyıl Farsca türki’den (“Türkçe, Türk’e ait ve mahsus) Türkçe telaffuza uydurulmuştur. Klasik musiki’deki şarkı formuna karşılıktır. Böylece, musikinin en son safhası olan form bakımından da Türk halk ve klasik musikileri arasında benzerlik (aynıyet) görülür (Öztuna, 1976:347).

Türkülerde, halk şiirindeki duygu, düşünce ve olayların sözlü olarak aktarımı paralelinde halkın ezgileri ile şiir ve ezgi arasında özlü bir bağlantı kurulmuştur.

“Türküler beste yapısı yönünden teorik bağımlı değildir. Teknik yapıları birbirinden farklıdır. Şiir ve beste şekli çok değişkendir. Türkülerde kıta önemlidir. Türkülerin asıl sözleri bölümüdür. Kıta sonlarında nakarat vardır ve duyguların aktarımı için bazen birden fazla mısra nakarat olarak eklenir” (Çakar, 2004:41).

Sözü ve müziğiyle, Türk halkının kültürünü, tarihini, coğrafi konumunu ve sosyal/ekonomik yapısını en belirgin, en canlı biçimde yansıtan gerçek; ozanlar, daha sonra da aşıklar tarafından tarihin akışı ve anonimlik özelliği içinde ad konulmadan bestelenen(yakılan) türküler, Türk kültürünün, dolayısıyla da Türk halkının değerler dizgesinin bir görüntüsüdür, ya da Türk halkı bu değerler dizgesinin bir görüntüsüdür (Budak, 2000).

Bugüne kadar yapılan çeşitli sınıflamalar aşağıda görölmektedir:

2.4.1.Sözel türlerine göre türküler

Buradaki sınıflandırmada esas halk edebiyatındaki türlerin dikkate alınmasıdır. Halk edebiyatı konusunda bu türler üzerinde geniş şekilde durulmuştur. Buna göre yapılan tasnif, sadece şiirsel yapı ile ilgilidir. Örneğin, mani, semai, koşma, hoyrat, kalenderi, destan, nefes, tecnis, satranç gibi. Şöyle ki şiirsel yapısı mani olan bir türküyeye mani denmekte bu şekilde diğerleri de adlandırılmaktadır.

2.4.2.Sözel içeriklerine ve ezgilendiriliş amaçlarına göre türküler

Bu tür sınıflandırmada esas, sözlerin içerdiği konular ve ezgilendiriliş amaçlarına göre olmaktadır. Örneğin;

- a. Ölüm veya doğal afetlerden sonra yakılan ve konuları anlatan türkölere; ağıt
- b. Güzellik konularını içerenlere; güzelleme
- c. Aşk ve sevda konularını anlatanlara, sevda türköleri,
- d. Kahramanlık ve yiğitlik olaylarını anlatanlara, Yiğitleme veya Koçaklama,
- e. Güldürücü ve komik olayları anlatanlara, satirik türkölür,
- f. Dua içerenlere, alkış,
- g. Çeşitli meslekleri konu edenlere, iş ve meslek türkölür,
- h. Eşkiyalarla ilgili konuları anlatanlara eşkıya türkölür

- i. Beddua içerenlere, ilenç veya kargış,
- j. Düğün ve kına törenlerini konu edenlere Düğün ve kına türküleri,
- k. Bebekleri uyutmak için kullanılanlara, ninni,
- l. Sohbet toplantılarında okunanlara, sohbet türküleri,
- m. Askerlikle ilgili olanlara, asker türküleri
- n. Yolda okunanlara, yol türküleri,
- o. Çeşitli halk oyunları ile okunanlar, o oyunun adı ile ilgili, horon veya bar türküsü gibi adlandırmalar yapılmaktadır.

2.4.3. Ayaklarına göre türküler

Bu şekilde adlandırmalar türkünün bilinen ve yaygın bir ‘‘ Ayak’’ adı varsa buna göre yapılmalıdır. Örneğin; Kerem türkü, Garip türkü, Hüseyini türkü gibi. Tabii ki bu tip sınıflamalar hiçbir zaman sağlıklı ve doğru olmamakta, yöresel folklorik terimlerin dışına çıkamamaktadır.

Son bir sınıflandırma da yörelerine göre yapılmaktadır. Örneğin; Aydın türküsü, Konya Türküsü, Doğu Anadolu türküsü gibi (Emnalar, 1998:243).

2.5. Geleneksel Türk Halk Müziğinde Makam Kavramı

Makam: Bir dizide, bir ya da birden fazla sesin/perdenin güçlendirilmesiyle oluşturulan ezgi veya ezgiler demetinin belirli bir sesle bitirilmesiyle varolan duyguya denilir (Akdoğan, 1996, :12).

Tanımdan da anlaşılacağı gibi, bir makamı oluşturan üç temel öğe vardır. Bu öğeler dizi (ya da dizideki seslerin veya perdelerin oluşturduğu aralıklar), güçlü ve duraktır. Makamı oluşturan bu üç öğeden birinin dahi değişmesi durumunda, makam da değişir (Akdoğan, 1996:12,13).

2.5.1. Makamı Oluşturan Öğeler

Durak (Karar) :

“Bir dizinin son sesi veya bir makamın karar verilen son perdesi. Türk makamları eskiden beri duraklarına göre tasnif edilmiştir” (Öztuna, 2000: 101).

Güçlü: “Güçlü, makam dizilerini oluşturan, melodik yapıları birbirinden farklı dörtlü-beşli veya beşli-dörtlünün ek yerinde veya dizinin üçüncü, dördüncü, beşinci, sekizinci dereceleri üzerinde, melodik yapıları farklı bölümlerin ayrımını ve geçişini sağlayan, üzerinde yarım karar verilen perdedir”(Çakar, 2004: 19).

Yeden: “Yeden, makamın tam karar perdesi üzerindeki duruşunu tam bir bitiş duygusu ile kuvvetlendiren, bitişi durağa yönelten, durak altındaki perdedir”(Çakar, 2004 :19).

Seyir:“Türk Musikisi’nde makamların karakteristik akışı.” (Öztuna, 2000:425)
 “Geleneksel makam anlayışı içinde hangi perdeden sonra, hangi perdenin kullanılması gerektiği anlayışı seyri oluşturur” (Akdoğan, 1996:46). “Bir makamın seyri, en basit şekli ile belli başlı makam özelliği olan giriş sesi ile karar arasındaki ilişki olarak tanımlanabilir. Bir makamın seyri, ya en genel anlamda ezgisel yönle, ya da repertuardan çok özgül eserlerle tanımlanmıştı. Belirli bir makamın gidişinin ayrıntılı, fakat yine de genelleştirilmiş olarak sergilenmesidir” (Signell, 2006: 62–69).

İnici seyir: “Bir dizinin umumi seyrinin tizden peste doğru olması, sesi alçaltmak” (Oztuna, 2000: 173).

Çıkıcı seyir: “Umumi seyri veya bütün seyri pestten tize doğru olan dizi” (Öztuna, 2000:68).

İnici-çıkıcı seyir: “Seyire yarım karar yapılan perde veya yakın seslerden başlamak” (Akpınar, 2003:3).

Yarım karar: “Makam seyrinde makamsal yapı belirtildikten sonra birbirini izleyen müzik cümlelerini belirtmek, cümlelerin sürekliliğini ve birbirine geçişini sağlamak üzere verilen, durak kararı gibi kesin bitiş duygusu olmayan, ancak durak kadar önemli olan müzik cümleleri kararıdır”(Çakar, 2004:20).

Asma karar-Geçici karar: Makamsal seyrinde dizinin herhangi bir perdesinde durulan, karşılıklı soru cevap niteliğindeki kısa müzik cümlelerinin ve değişik makamsal çeşni geçkilerinin kısa kararıdır(Çakar, 2004:20).

Türk Musikisi’nde makamlar 3’e ayrılır:

1. Basit Makamlar

2. Şed Makamlar (Göçürülmüş Makamlar)
3. Mürekkebe Makamlar (Birleşik Makamlar)

2.5.2. Basit Makamlar

Dizisi bir sekizli sınırı içerisindedir; bir tam dörtlü+bir tam beşli veya bir tam beşli+bir tam dörtlüden oluşur; güçlüsü tam dörtlü, tam beşli veya tam beşli tam dörtlünün birleştiği perdededir. Bir sekizli sınırı içerisindeki dizi makamın oluşumunu sağlar ve ses bütünü ile makamın özelliklerini belirtir.Makam özellikleri ile birlikte durakta tamlık duygusu ile tam karar verilir.(Çakar,2004:46)

1. Çargâh Makam
2. Buselik Makamı
3. Kürdî Makamı
4. Rast Makamı
5. Uşşak Makamı
6. Hüseyinî Makamı
7. Neva Makamı
8. Hümayun Makamı
9. Uzzal Makamı
10. Hicaz makamı
11. Zirgüleli Hicaz Makamı
12. Karciğâr Makamı
13. Basit Suzinak Makamı

Bir makamın basit makam sayılabilmesi için aşağıdaki şartlara uyması gerekir:

- 1.Bir dörtlü ile beşliden veya bir beşli ile dörtlüden meydana gelmiş bir dizi olmalı.
- 2.Dörtlü veya beşliler tam dörtlü ve tam beşli olmalı.
- 3.Güçlü perdeleri dörtlü ile beşlinin veya beşli ile dörtlünün ek yerinde olmalı.

4.Sekiz sesli bir dizi olmalı ve bu dizi makamın bütün özelliklerini taşımalı.(Özkan,2006:116)

Yukarıda saydığım 13 makam bu kurallara uyduğu için basit makamlardır.

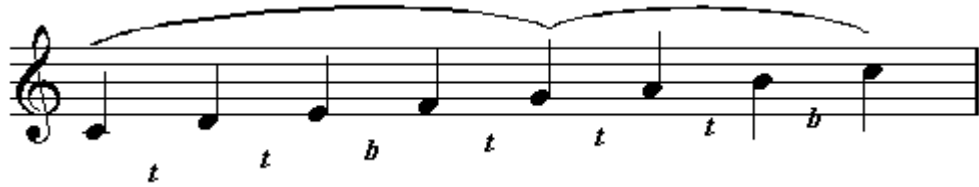
2.5.3.Çârgâh Makamı:

Çargâh makamı dizisi batı müziği bakımından tamamen Do Majör dizisidir.

Durağı: Çargâh veya Kaba Çargâh perdesidir.(Do)

Seyri: Çıkıcı veya çıkıcı-inici olarak kullanılmıştır.

Dizisi: Çargâh veya Kaba Çargâh perdesi üzerine bir Çargâh beşlisine 5. derece üzerinde bir Çargâh Dörtlüsünün eklenmesinden meydana gelmiştir.

Güçlüsü: Rast veya Gerdaniye perdesidir.(Sol)

Yedeni: Buselik veya Kaba Buselik perdesidir.(Si)

Seyir: Çargâh, Kaba Çargâh perdesinden veya civarından seyre başlanır. Karışık gezindikten sonra güçlü’de yarım karar yapılır. Daha sonra istenirse dizinin genişlemiş kısmında da gezinilip Çargâh veya Kaba Çargâh perdesinde tam karar yapılır.

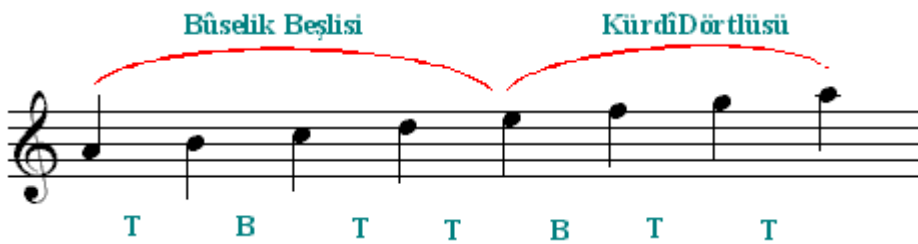
2.5.4.Buselik Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

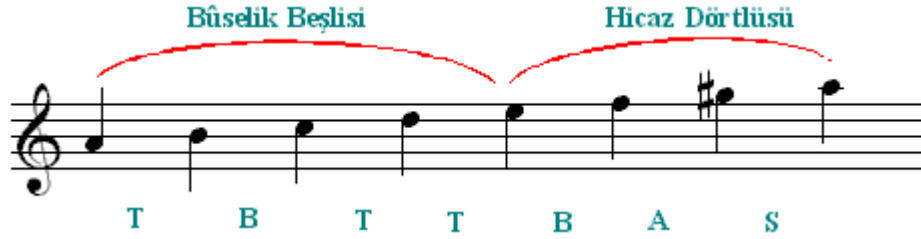
Seyri: Çıkıcıdır.Bazen çıkıcı –inici olarak da kullanılmıştır.

Dizisi: İki tip dizisi vardır.

1-Buselik beşlisine Kürdi dörtlüsünün eklenmesiyle meydana gelmiştir.

2-Buselik beşlisine Hüseyinî'de Hicaz Dörtlüsünün eklenmesiyle meydana gelmiştir.

Güçlüsü: Beşli ile dörtlünün ek yerindeki Hüseyinî perdesidir.(Mi)

Yedeni: 2. çizgideki bakiye diyez'i sol (nim zirgüle) perdesidir.(Sol diyez)

Seyir: Durak perdesi civarında seyre başlanır. Dizinin iki tarafında karışık gezinildikten sonra güçlüde yarım karar yapılır. Daha sonra ya bütün dizide karışık gezinilip veya istenirse genişlemiş kısımda da dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde tam karar yapılır.

2.5.5.Kürdi Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

Seyri: Çıkıcı, bazen inici-çıkıcıdır.

Dizisi: Kürdi dörtlüsüne Buselik beşlisinin eklenmesiyle meydana gelmiştir.

Güçlüsü: Dörtlü ile beşlinin ek yerindeki Neva perdesidir.(Re)

Yedeni: 2. çizgideki sol(Rast) perdesidir.

Seyir: Durak veya güçlü civarında seyre başlanır. Dizide karışık gezinilip güçlü Neva perdesinde yarım karar yapılır. Daha sonra bütün dizide dolaşılıp Dügâh perdesinde tam karar yapılır.

2.5.6.Rast Makamı

Durağı: Rast perdesidir.(Sol)

Seyri: Çıkıcıdır.

Dizisi: Rast beşlisine Rast dörtlüsünün eklenmesiyle meydana gelir.

Güçlüsü: Beşli ile dörtlünün ek yerindeki Neva perdesidir.(Re)

Yedeni: Fa(ırak) perdesidir.

Seyir: Durak perdesinden, dizinin durak üzerindeki seslerinden seyre başlanabilir. Karışık gezinilip Neva perdesinde yarım karar yapılır. Bütün dizide dolaşıldıktan sonra Rast perdesinde karar yapılır.

2.5.7.Uşşak Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.

Seyri: Çıkıcıdır.

Dizisi: Uşak dörtlüsüne buselik beşlisinin eklenmesinden meydana gelmiştir.

Güçlüsü: Dörtlü ile beşlinin ek yerindeki Neva perdesidir.

Donanım: Yalnız si için koma bemol donanıma yazılır.

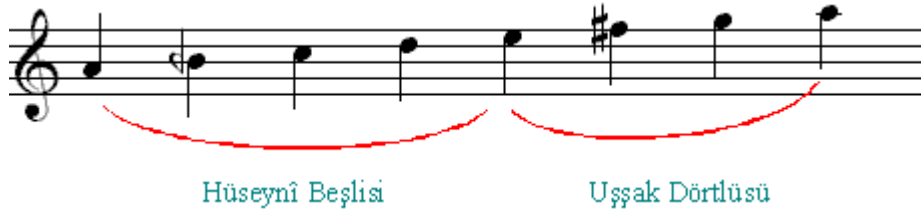
Seyir: Durak civarından seyre başlanır. Uşşak dörtlüsünün seslerinde dolaşıldıktan sonra dizinin iki tarafında karışık gezinilip Neva perdesinde yarım karar yapılır. Bütün dizide karışık gezinildikten sonra Dügâh perdesinde tam karar yapılır.

2.5.8.Hüseyinî Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

Seyri: İnici-çıkıcıdır.

Dizisi: Hüseyinî beşlisine Uşşak dörtlüsünün eklenmesiyle meydana gelmiştir.

Güçlüsü: Hüseyinî beşlisi ile Uşşak dörtlüsünün ek yerindeki Hüseyinî perdesidir.

Yedeni: Rast perdesidir.(Sol)

Seyir: Güçlü Hüseyinî perdesi civarında seyre başlanır. Diziyi meydana getiren seslerde dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde tam karar yapılır.

2.5.9.Neva Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

Seyri: İnici-çıkıcıdır.

Dizisi: Uşşak dörtlüsüne Rast beşlisinin eklenmesiyle oluşmuştur.

Güçlüsü: Uşak dörtlüsüyle rast beşlisinin ek yerindeki Neva perdesidir.

Yedeni: Sol (rast) perdesidir.

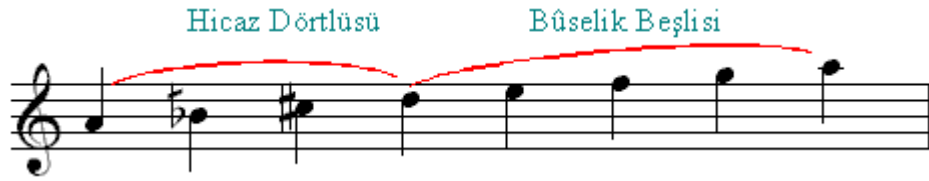
Seyir: Güçlü neva perdesi civarında seyre başlanır. Diziyi meydana getiren seslerde karışık gezinildikten sonra Neva perdesinde yarım karar yapılır. Daha sonra yine

2.5.10.Hümayun Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

Seyri: Çıkıcı-inicidir. Bazen de çıkıcı olarak kullanılmıştır.

Dizisi: Hicaz dörtlüsüne buselik beşlisinin eklenmesiyle oluşur.

Güçlüsü: Hicaz dörtlüsü ile buselik beşlisinin ek yerindeki Nevâ perdesidir.

Yedeni: Rast perdesidir.(Sol)

Seyir: Durak veya güçlü civarında seyre başlanır. Dizinin iki tarafında karışık gezinildikten sonra Nevâ perdesinde yarım karar yapılır. Daha sonra bütün dizide dolaşılır ve Dügâh perdesinde tam karar yapılır.

2.5.11.Uzzal Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

Seyri: İnici-çıkıcı, bazen de inici olarak kullanılmıştır.

Dizisi: Hicaz beşlisine uşşak dörtlüsünün eklenmesiyle oluşur.

Yedeni: Rast perdesidir.(Sol)

Seyir: Güçlü veya karar perdeleri civarından seyre başlanır. Diziyi meydana getiren seslerde dolaşıldıktan sonra güçlü Hüseyinî perdesinde yarım karar yapılır. Bütün dizide dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde tam karar yapılır.

2.5.12.Hicaz Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

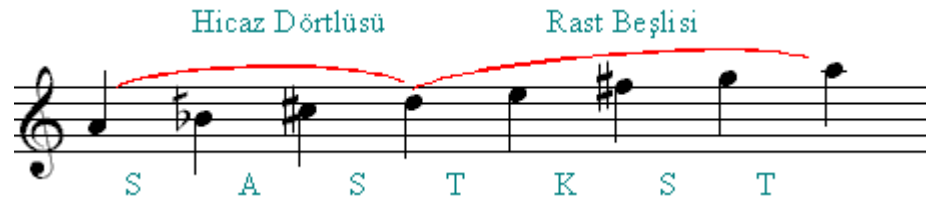
Seyri: İnici çıkıcı, bazen de çıkıcı olarak kullanılmıştır.

Dizisi: Hicaz dörtlüsüne rast beşlisinin eklenmesiyle meydana gelmiştir.

Güçlüsü: Hicaz dörtlüsü ile rast beşlisinin ek yerindeki Neva perdesidir.

Yedeni: Rast perdesidir.(Sol)

Seyir: Durak veya güçlü civarında seyre başlanır. Diziyi meydana getiren seslerde gezinildikten sonra güçlü neva perdesinde yarım karar yapılır. Bütün dizide dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde hicaz dizisiyle tam karar yapılır.

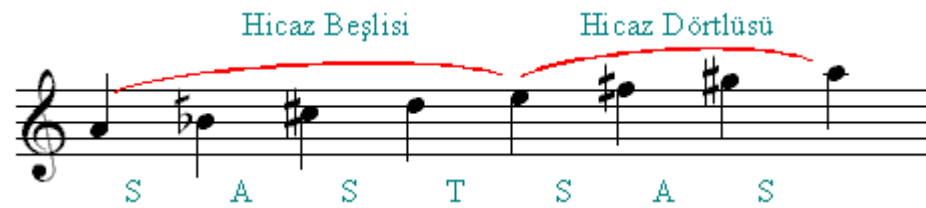

2.5.13. Zırgüleli Hicaz Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

Seyri: İnici-çıkıcıdır.

Dizisi: Hicaz beşlisine Hüseyinîde hicaz dörtlüsünün eklenmesiyle oluşur.

Güçlüsü: Hüseyinî perdesidir.(Mi)

Yedeni: 2. çizgideki bakiye diyezli sol nim zirgüle perdesidir.(Sol diyez)

Seyri: Güçlü Hüseyinî perdesi civarından seyre başlanır. Diziyi meydana getiren seslerde karışık gezinildikten sonra Hüseyinî perdesi üzerinde yarım karar yapılır. Bu arada Hicaz ailesinin öteki makamlarına da geçkiler gösterilebilir. Daha sonra Dügâh perdesinde tam karar yapılır.

2.5.14. Karcığar Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.(La)

Seyri: İnici-çıkıcıdır.

Dizisi: Uşşak dörtlüsüne, Neva perdesinde Hicaz beşlisinin eklenmesiyle meydana gelmiştir.

Güçlüsü: Uşşak dörtlüsü ile Hicaz beşlisinin ek yerindeki Neva perdesidir.(Re)

Yedeni: Rast perdesidir.(Sol)

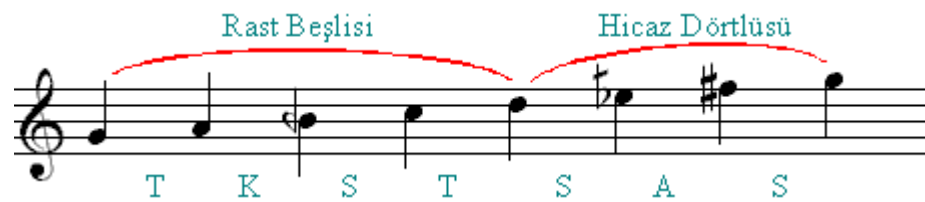
Seyir: Güçlü neva perdesi civarında seyre başlanır. Dizinin iki tarafında karışık gezinildikten sonra güçlü üzerinde yarım karar yapılır. Bu arada gereken yerlerde gerekli asma kararlar da gösterilir. Daha sonra Dügâh perdesinde tam karar yapılır.

2.5.15. Basit Suzinak Makamı

Durağı: Rast perdesidir.(Sol)

Seyri : İnici-çıkıcıdır.

Dizisi: Rast beşlisine Neva perdesinde Hicaz dörtlüsünün eklenmesiyle oluşur.

Güçlüsü: Neva perdesidir.(Re)

Yedeni: Irak perdesidir.(Fa diyez)

Seyir: Neva perdesi civarında seyre başlanır. Dizide karışık gezinildikten sonra Neva perdesinde yarım karar yapılır. Daha sonra dizide dolaşılarak ya Basit suzinak dizisiyle ya da Acemli Rast Dizisiyle Rast perdesinde tam karar yapılır.

3. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde yönteme ilişkin araştırma modeli, araştırma evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri, verilerin analizi ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma, deneysel araştırma modellerinden ön test-son test kontrol grupsuz deneme modeline göre desenlenmiştir.

Şekil 1

Araştırma modeli

	ÖNTEST
BİRİNCİ ÖLÇME	Performans Değerlendirme Sınavı
İŞİTSEL OLARAK TÜRKÜ ÖĞRETİMİ (deney grubu)	
	SONTEST
İKİNCİ ÖLÇME	Performans Değerlendirme Sınavı

Birinci ölçme: Ön Test

Performans değerlendirme sınavı: Deney grubunu oluşturan 12 öğrenciye son-testte sorulacak olan türküler piyanoda çalınarak, öğrencilerin makamı dinleyerek hangi makam olduğunu yazmaları istenmiştir. Bu türkü örnekleri 9. Sınıf müzik bölümü öğrencilerinin müziksel işitme okuma yazma müfredatına uygun olarak TRT halk müziği repertuarından seçilmiş ve tampere sistemde yazılmıştır

İkinci ölçme: Son Test

9. sınıf müzik bölümü öğrencilerinden seçilmiş 12 kişik deney grubuna, öntestte sorulan türkü örnekleri tekrar piyanoda çalınmış ve öğrencilerden çalınan türkülerin makamlarını yazmaları istenmiştir. Son-testte, ön-testten farlı olarak üç soru daha yer almaktadır.

Performans değerlendirme sınavı

Öğrencilere, öğretilen makamlardan (hüseyni, kürdi, hicaz) her biri için ikişer türkü örneği sorulmuştur.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini MEB'e bağlı Ankara Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, örneklemi ise Ankara Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi 9. sınıf müzik bölümü öğrencileri oluşturmaktadır.

Örnekleme, 9. Sınıf müzik bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Daha önce Türk halk müziğine ilişkin hiçbir ders almadıkları için hazır bulunuşluk düzeylerinin aynı olduğu düşünülmektedir.

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırmanın konusuna yönelik verileri toplamak amacıyla alanla ilgili kaynaklar taranmış, öğrencilere öğretilen türkülerin belirlenmesinde uzman görüşleri alınmıştır. Ders işlenirken MEB'nin uygun gördüğü ders işleniş planı dikkate alınarak ders işleniş planı yapılmıştır. Aşağıda araştırmanın deneysel aşamasında verilerin toplanmasında kullanılan “ veri toplama araçları” yer almaktadır.

1. Öğrenciler için hazırlanmış konuya ilişkin sorular

Dinlediğiniz türkülerin makamını sırası ile yazınız.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Türkülerin makamlarını aşağıdakilerden hangisini düşünerek belirlediniz?

- a.İlgili makamın dizisi
- b.Daha önce öğrendiğiniz türkü örnekleri ile ilişkilendirerek
- c.Türkünün üzerinizde bıraktığı makamsal etkiden

Daha önce öğrendiğiniz türkülerin, dinlediğiniz türkülerin makamını belirlemede etkisi var mı?

()Evet

()Hayır

2.Video kayıtları

3.Gözlem formları (Ön Test-Son Test)

3.4.Verilerin analizi

Araştırmada literatür taraması ve uzman görüşleriyle elde edilen veriler analiz edilmiştir. Araştırmada, deneysel bölümden elde edilen verilerin analizleri yapılmadan önce, öğrencilere uygulanan ön test ve son test yoluyla elde edilen bilgilerle öğrencilerin gelişimine ilişkin sonuçlara ulaşmaya çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi

Araştırmada veri toplama araçlarıyla toplanan nicel veriler istatistiksel olarak çözümlenmiştir.

Anket formunda yer alan maddelerden elde edilen verilere ilişkin bulguların sergilenmesinde “frekans” (f) ve “yüzde” (%) kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen nicel bulgular tablolaştırılarak, alt problem sırasına göre sunulmuştur.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde toplanan nicel verilerin istatistiksel analizi ile elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bulgular, araştırmanın alt problemlerine göre sıralanmıştır. Verilerden elde edilen her bulgunun tablosu ayrı ayrı oluşturulmuş ve her tablonun altında açıklamalara ve yorumlara yer verilmiştir. Türküler, tampere çalgılarla çalınabilmesi ve öğrenciler tarafından rahat söylenebilmesi için “re” üzerine aktarılmış ve bir veya iki komalar kaldırılmıştır.

4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Hüseyini, hicaz ve kürdi makamlarında ikişer türkü örnekleri belirlenmiş ve deney grubuna piyanoda çalınarak dinletilmiştir. Öğrencilerden dinletilen türkülerin hangi makamlarda olduğu sorulmuş ve cevaplar tablolastırılarak aşağıda verilmiştir.

Ön-Testte Sorulan Hüseyni Makamı Türkü Örnekleri

Ön testte sorulan hüseyini makamındaki “Büyük Cevizin Dibi” türküsünün orijinal biçimi:

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 142 - 18/3/1973

YÖRESİ
ERZİNCAN-KURUÇAY

KİMDEN ALINDIĞI
NAZIM CAN

DERLEYEN
AHMET YAMACI

DERLEME TARİHİ
1956

BÜYÜK CEVİZİN DİBİ

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

SÜRE :
(♩=66)

BÖ YÜK CE Vİ ZİN Dİ Bİ NA NAY GÜ LÜM NA NA YAR
NE GE ZER SİN EL Gİ Bİ NA NAY Kİ BA RİM NA NAY
SAL LAN DA GEL YA Nİ MA NA NAY GÜ LÜM NA NA YAR
HE LAL CA MA LİM Gİ Bİ NA NAY Kİ BA RİM NA NAY
Saz.....

(1)

Büyük cevizin dibi (nanay gülüm nana yar)
Ne gezersin el gibi (nanay kibarım nanay)
Sallanda gel yanıma (nanay gülüm nana yar)
Helâlca malım gibi (nanay kibarım nanay)

(2)

Böyük ceviz yarıldı (nanay gülüm nana yar)
Annen bana darıldı (nanay kibarım nanay)
Darılırsa darılsın (nanay gülüm nana yar)
El oğludur (kızdır) sarıldı (nanay kibarım nanay)

(3)

Ceviz meyvasın güzel (nanay gülüm nana yar)
Güz gelir döker gazel (nanay kibarım nanay)
Beni sevmez demişler (nanay gülüm nana yar)
Seni severim ezel (nanay kibarım nanay)

Ön testte sorulan hüseyini makamındaki “Büyük Cevizin Dibi” adlı türkünün
“re” üzerine aktarılmış biçimi:

Büyük Cevizin Dibi

Büyük cevizin dibini nanay gülüm nana yar
ne gezer sin el gibi nanay kibarım nanay sallanda gel
ya m nana nanay gülüm nana yar helalca malım gibi
nanay kibarım nanay saz

Büyük cevizin dibi (nanay gülüm nana yar)
Ne gezersin el gibi (nanay kibarım nanay)
Sallanda gel yanıma (nanay gülüm nana yar)
Helalca malım gibi (nanay kibarım nanay)

Büyük ceviz yarıldı (nanay gülüm nana yar)
Annen bana darıldı (nanay kibarım nanay)
Darılısa darılsın (nanay gülüm nana yar)
El oğludur(kızıdır) sarıldı (nanay kibarım nanay)

Ceviz meyvasın güzel(nanay gülüm nana yar)
Güzgelir döker gazel (nanay kibarım nanay)
Beni sevmez demişler(nanay gülüm nana yar)
Seni severim ezel (nanay kibarım nanay)

Ön –Testte Sorulan Hüseyini Makamındaki “Karanfil Suyu Neyler” Adlı Türkünün
Orijinal biçimi:

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 41
İNCELEME TARİHİ : 28. 1. 1973
2. İNCELEME TARİHİ : 1990
YÖRE
KIRŞEHİR
KAYNAK KİŞİ
MUHARREM ERTAŞ

KARANFİL SUYU NEYLER

DERLEYEN
NIDA TÜFEKÇİ

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
NIDA TÜFEKÇİ

SÜRE : 100

(SAZ

KA RAN FI L SU YU NE Y NE R
KA RAN FI LIM (SAZ) SU SU ZU M

GÜ ZE L KO KU YU NE Y NER
KAÇ GÜ N DÜ RUY KU SU ZUM

İ KI BAŞ BİR YAS DİK DA
VAR SAM YÂ RIN YA Nİ NA

O GÖ ZUY KU YU NE Y NE R
Dİ Lİ M DUR MAZ HUY SU ZU M

GLAÇTÜRK

KARANFİL SUYU NEYNER
GÜZEL KOKUYU NEYNER
İKİ BAŞ BİR YASTIKTA
O GÖZ UYKUYU NEYNER

KARANFİLİM SUSUZUM
KAÇ GÜNDÜR UYKUSUZUM
VARSAM YÂRIN YANINA
DİLİM DURMAZ HUYSUZUM

NEYNER : Neyler, ne yapar

Ön –Testte Sorulan Hüseyini Makamındaki “Karanfil Suyu Neyler” Adlı
Türkünün “re” Üzerine Aktarılmış Biçimi

Karanfil Suyu Neyler

§

saz _____

5

10

Ka ran fi — l su — yu ne — y ne — r gü — ze — l ko — ku — yu ne y ner

14

İ ki baş — bir — yas — dık — da — o — gö — zuy — ku — yu ne y ne — r

§

Karanfilim susuzum
Kaç gündür uykusuzum
Varsam yarın yarına
Dilim durmaz huysuzum

Tablo 4.1.1: Hüseyini Makamı İçin Ön –Test sonuçları

Hüseyini Makamı	1.türkü		2.türkü	
	f	%	f	%
Hüseyini makamını doğru cevaplayan öğrenci sayısı	0	0	0	0
Hüseyini makamını doğru cevaplayamayan öğrenci sayısı	12	100	12	100
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 4.1.1’de, hüseyini makamında seçilmiş iki türkü örneğine, öğrencilerin verdiği cevaplar yer almaktadır. Sonuca bakıldığında, öğrencilerden hiç birinin doğru cevap vermediği görülmektedir. Bu durum, deney grubunu oluşturan öğrencilerin hüseyini makamına ait bilgilerinin olmadıklarını ve bu bakımdan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin eşit olduğunu göstermektedir.

Ön-Testte Sorulan Kürdi Makamı Türkü Örnekleri

Ön-Testte Sorulan Kürdi Makamındaki “Kütahya’nın Pınarları Akışır” Adlı
Türkünün Orijinal Biçimi

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No:1631
İNCELEME TARİHİ : 15-2-1978

YÖRESİ
KÜTAHYA
KİMDEN ALINDIĞI
HİSARLI AHMET
SÜRESİ :

KÜTAHYANIN PINARLARI AKIŞIR

DERLEYEN
YÜCEL PAŞMAKÇI

DERLEME TARİHİ
-1963-

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

KÜ TAH YA Nİ Nİ
SA LIM GEL Dİ

PI NA MU SA R LA RI YA A DA KI YAN

SİR Dİ DEV Rİ BE YAZ YE TE (VEH LER NİM BİM) KOL AL

KO KAN LÖL LA MUŞ RA BA BO KI YAN SİR Dİ

A SE SA Nİ LI VU YA RA CU HA NOĞ LA N SA NA L VAR SİL

YA DA KI YAN SİR Dİ

KÜTAHYANIN PINARLARI AKIŞIR
(Sahife - 2)

A MA NAM MAN VEH BI. . . M ÖY LE

BÖ. . . Y LE O LUR MU

A HI BE NÖ LÜR SEM DÜN YA SA NA

KA LİR MI Uysal

— 1 —

KÜTAHYANIN PINARLARI AKIŞIR
DEVRIYELER KOL KOL OLMUŞ BAKIŞIR
ASALIYA ÇUHA ŞALVAR YAKIŞIR
Bağlantı- AMMAN AMMAN VEHBİM ÖYLE BÖYLE OLURMU
AH BEN ÖLÜRSEM DÜNYA SANA KALIRMI

— 2 —

SALIM GELDİ MUŞALLAYA DAYANDI
KAR BEYAZ TENİM (Vehbim) AL KANLARA BOYANDI
SENİ VURAN OĞLAN NASIL DAYANDI
Bağlantı.

Ön-Testte Sorulan Kürdi Makamındaki” Kütahya’nın Pınarları Akışır” Adlı Türkünün “re” Üzerine Aktarılmış Biçimi:

KÜTAHYA’NIN PINARLARI

Kü tah — ya — nın — pı nar — la — rı a — kı şır —

Dev ri — ye ler — kol — kol — ol — muş ba — kı

şır — A sa — lı — ya — çu ha — şal — var ya — kı

şır — A — ma nam man veh bim — öy — le — böy — le

o — lur mu — ah — be nö — lür sem — dün — ya — sa — na

ka — lır mı —

Kütahya'nın pınarları akışır
Devriyeler kol kol olmuş bakışır
Asalıya çuha şalvar yakışır

Amman amman Vehbim öyle böyle olur mu
Ah ben ölürsem dünya sana kalır mı

Salım geldi musallaya dayandı
Kar beyaz tenim (Vehbim) al kanlara boyandı
Seni vuran oğlan nasıl dayandı

Amman amman Vehbim öyle böyle olur mu
Ah ben ölürsem dünya sana kalır mı

Ön-Testte Sorulan Kürdi Makamındaki “Gerizler Başı” Adlı Türkünün Orijinal
Biçimi:

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 238-26/5/1973

YÖRESİ
BERGAMA

KİMDEN ALINDIĞI
HASAN ÇAKI EFE

GERİZLER BAŞI

DERLEYEN
DURMUŞ YAZICIOĞLU

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
DURMUŞ YAZICIOĞLU

SÜRE
(♩. 68)

GE RİZ LER BA ŞIN DA HOP LA YA MA DIM A MAN NA MAN

DÖ KÜL DÜ CE PA NE LE RİM TOP LA YA MA DIM

DÜŞ MAN GA LİP GEL Dİ HAK LA YA MA DIM A MAN A MAN

A MA NIN DA A MAN E FE LER ÖL DÜR MEN BE Nİ

GÜ ZEL DE CE Mİ LE NİN YO LU NA SOL DÜR MAN BE Nİ

(2)

Mahkemenin önünden eğildim geçtim
Sol yanımdan gürşun yedim bayıldım düştüm
Ahabap düşman oldu ben buna şaştım

Amanında aman efeler öldürmen beni
Güzelde cemitenin yoluna soldurman beni

(Bağlantı)

Ön-Testte Sorulan Kürdi Makamındaki “Gerizler Başı” Adlı Türkünün “re”
Üzerine Aktarılmış Biçimi:

Gerizler Başı

Ge riz ler ba şın da hop la ya ma dım a ma na man

dö kül dü ce pa ne le rim top la ya ma dım

düş man ga lip gel di hak la ya ma dım a man a man

a ma nın da a man e fe ler öl dür men be ni

gü zel de ce mi le nin yo lu na sol dur man be ni

(2)

Mahkemenin önünden eğildim
Sol yanımdan gürşun yedim bayıldım
Ahbap düşman oldu

Amanında aman efeler öldürmen beni
Güzelde cemilenin yoluna soldurman beni
(bağlantı)

4.1.2.Kürdi Makamı İçin Ön-Test Sonuçları

Kürdi Makamı	1.türkü		2.türkü	
	f	%	f	%
Kürdi makamını doğru cevaplayan öğrenci sayısı	2	16.67	2	16.67
Kürdi makamını doğru cevaplayamayan öğrenci sayısı	10	83.33	10	83.33
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 4.1.1’de kürdi makamında seçilmiş iki türkü örneğine öğrencilerin verdiği cevaplar yer almaktadır. Sonuca bakıldığında öğrencilerin sadece ikisinin, iki türkü örneğine de doğru cevap verdiği görülmektedir. Doğru cevap veren öğrencilerin çalgılarının bağlama olması ve kürdi makamının, tampere sistemde duyuş olarak farklı olmaması nedeniyle bu öğrencilerin makama doğru yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Ön-Testte Sorulan Hicaz Makamındaki "Badılcıni Doğradım" Adlı Türkünün
Orijinal biçimi:

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
TMM REPERTUAR SIRA No 633
İNCELEME TARİHİ : 15.3.1974
YÖRESİ
İSPARTA
KİMDEN ALINDIĞI
İKBAL UNAL

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

BADILCANI DOĞRADIM

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

BA DIL CA NI DOĞ RA DIM
AL TUN TA BAK TA BAL VAR DOĞ YAL RA DIM DA
NE

VUR MA DIM ÇOK SER BEST GE ZE Rİ KEN
ME YAL VAR AN NEM BE Nİ VER MEZ SE

İF Tİ RA YA UÇ RA DIM OL DU MU YAR
EL KAL DİR HAK KA YAL VAR " " " "

OL DU MU YAR SÖZ YE Rİ Nİ
" " " "

BUL DU MU YAR OL DU MU YAR OL DU MU YAR
" " " "

SÖZ YE Rİ Nİ BUL DU MU YAR AH SA NA
" " " "

BA NA O LAN LAR HIÇ KİM SE YE OL MA DI YAR
" " " "

N. Uysal

BADILCANI DOĞRADIM
DOĞRADIM DA VURMADIM
ÇOK SERBEST GEZERİKEN
İFTİRAYA UĞRADIM

OLDUMU YAR OLDUMU YAR
SÖZ YERİNİ BULDUMU YAR
AH SANA BANA OLANLAR
HIÇ KİMSEYE OLMADI YAR

Bağlantı: —

ALTUN TABAKTA BAL VAR
YALVAR ANNEME YALVAR
ANNEM BENİ VERMEZSE
EL KALDIR HAKKA YALVAR

Bağlantı: ..

Ön-Testte Sorulan Hicaz Makamındaki” Badılcını Doğradım” Adlı Türkünün
“re” Üzerine Aktarılmış Biçimi:

Badılcını Doğradım

Ba dıl ca nı doğ ra dım doğ ra dım da
vur ma dım çok ser best ge ze ri ken
if ti ra ya uğ ra dım ol du mu yar ol du mu yar
söz ye ri ni bul du mu yar ol du mu yar
ol du mu yar söz ye ri ni bul du mu yar
alı sa na ba na o lan lar hiç kim se ye ol ma dı yar

Badılcını doğradım
Doğradım da vurmadım
Çok serbest gezinirken
İftiraya uğradım

Altun tabakta bal var
Yalvar annem yalvar
Annem beni vermezse
El kaldır hakka yalvar

-Bağlantı -
Oldumu yar oldumu
Söz yerini buldumu
Ah sana bana olanlar
Hiç kimseye olmadı yar

Ön-Testte Sorulan Hicaz Makamındaki “Dere Geliyor Dere” Adlı Türkünün
Orijinal Biçimi:

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2711
İNCELEME TARİHİ: 14. 5. 1985

DERLEYEN
ANKARA DEVLET
KONSERVATUARI

YÖRESİ
ANKARA-ŞEREF LİKOÇIŞAR
KİMDEN ALINDIĞI
VELİ ÖZTÜRK

DERE GELİYOR DERE
(Türkmen oğlu)

DERLEME TARİHİ

SÜRESİ: ♩ = 112

NOTAYA ALAN
İSMET AKYOL

DE RE GE Lİ YOR DE RE GU MU NU SÜ
FA Dİ ME BO YU NU ZÜN A LI RİM SE
RE SÜ RE A MAN BE Nİ GÖ TÜRÜ Nİ GÜ ZÜN GÜ L Sİ NE Nİ NÜS TÜN RU N DE
YAN DIM TÜRK MEN OĞ LU ZİN OL DU YAN DIM TÜRK MEN OĞ LU ÇIL PA RA DÜ
ĞU YE RE SAL LAN Bİ ZE DOĞ RU ZÜM DÜ ZÜM SAL LAN Bİ ZE DOĞ RU

DERE GELİYOR DERE
GUMUNU SÜRE SÜRE
AMAN BENİ GÖTÜRÜN YANDIM TÜRKMEN OĞLU (1)
GİZİN OLDUĞU YERE SALLAN BİZE DOĞRU (2)

FADİME BOYUN UZUN
ALIRIM SENİ GÜZÜN
GÜL SİNENİN ÜSTÜNDE — (1.)
ALTINLAR DÜZÜM DÜZÜM—(2)

Ön-Testte Sorulan Hicaz Makamındaki “Dere Geliyor Dere” Adlı Türkünün
“re” Üzerine Aktarılmış Biçimi:

Dere Geliyor Dere

De re ge li__ yor__ de__ re__ gu mu nu sü__ re__ sü__ re__

3 a man be ni__ gö__ tu__ riin__ yan dım__ Türk men oğ lu__

5 gı zın ol du__ ğu__ ye__ re__ sal lan__ bi__ ze__ doğ ru__

Dere geliyor dere
Gumunu süre süre
Aman beni götürün

Gızın olduğu yere

Fadime boyun uzun
Alırım seni güzün
Gül sinenin üstünde
Altınlar düzümlü düzümlü

Yandım Türkmen oğlu
Sallan bize doğru

4.1.3.Hicaz Makamı İçin Ön-Test Sonuçları

Hicaz Makamı	1.türkü		2.türkü	
	f	%	f	%
Türklerin makamını bilen kişi sayısı	2	16.67	2	16.67
Türkülerin makamını bilemeyen kişi sayısı	10	83.33	10	83.33
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 4.1.3’de de görüldüğü gibi hicaz makamında seçilmiş iki türkü örneğine öğrencilerin verdiği cevaplar yer almaktadır. Sonuca bakıldığında, öğrencilerin ikisinin, iki türkü örneğine de doğru cevap verdiğini görüyoruz. Doğru cevap veren öğrencilerin çalgılarının bağlama olması ve hicaz makamının, tampere sistemde duyuş olarak farklı olmaması nedeniyle bu öğrencilerin makama doğru yanıt verdikleri düşünülmektedir.

4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmada ön-testte sorulan hüseyini, kürdi ve hicaz makamlarında seçilmiş ikişer türkü örneği son –testte de sorulmuştur. Öğrencilere, dinletilen türkülerin makamları sorulmuş ve cevaplar tablolastırılarak aşağıda verilmiştir.

4.2.1.Hüseyni Makamı İçin Son –Test Sonuçları

Hüseyni Makamı	1.türkü		2.türkü	
	f	%	f	%
Hüseyni makamını doğru cevaplayan öğrenci sayısı	10	83.33	12	100
Türkülerin makamını bilemeyen kişi sayısı	2	16.66	0	
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 4.2.1 de izleneceği gibi, hüseyini makamında sorulmuş türkü örneklerine öğrencilerin verdiği cevaplar yer almaktadır. İlk türküye %83, ikinci türküye ise %100 oranında doğru cevap verildiğini görülmektedir Ön-Testte elde edilen verilerle son testte elde edilen veriler kıyaslandığında hüseyini makamının işitsel olarak büyük ölçüde kavrandığını görülmektedir.

4.2.2.Kürdi Makamı İçin Son-Test Sonuçları

Kürdi Makamı	1.türkü		2.türkü	
	f	%	f	%
Türklerin makamını bilen kişi sayısı	11	91.67	7	41.66
Türkülerin makamını bilemeyen kişi sayısı	1	8.33	5	58.37
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 4.1.5’de görüleceği gibi, kürdi makamında sorulmuş türkü örneklerine öğrencilerin verdiği cevaplar yer almaktadır. Sonuçlara bakıldığında Kürdi makamında sorulmuş ilk türkü örneğine %91.67 oranında doğru cevap verdiği, makamının işitsel olarak büyük ölçüde kavrandığını fakat ikinci türkü örneğinde bilen öğrenci sayısında belirli bir düşüş olduğunu görüyoruz. Makama yanlış cevap veren öğrenciler cevap olarak hüseyini makamı yazmışlardır.Seçilen türkü örneğine baktığımızda(Gerizler Başı), türkünün giriş kısmındaki makamsal etkinin hüseyini olduğunu, türkünün

devamında ise kürdi makamını hissettirdiği görülmektedir. Öğrencilerin verdiği cevapla bu durumun ilişkili olduğu düşünülmektedir.

4.2.3.Hicaz Makamı İçin Son-Test Sonuçları

Hicaz Makamı	1.türkü		2.türkü	
	f	%	f	%
Türklerin makamını bilen kişi sayısı	11	91.67	11	91.67
Türkülerin makamını bilemeyen kişi sayısı	1	8.33	1	8.33
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 4.2.3’de, hicaz makamında sorulmuş türkü örneklerine öğrencilerin verdiği cevaplar yer almaktadır. Sonuçlara bakıldığında hicaz makamında sorulmuş iki türküye de %91.66 oranında doğru cevap verildiğini ve makamın duyuş olarak büyük ölçüde kavrandığı görülmektedir.

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmada, öğrencilerin türkülerin makamını belirlemedeki etkenlerin ne olduğu belirlenmek amacıyla üç seçenek sunulmuş ve verilen cevapların yüzdeleri tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.3.1 Öğrencilerin Türkülerin Makamlarını Belirlemede Etkili Olan Faktörler

Türkülerin makamını aşağıdakilerden hangisini düşünerek belirlediniz?		
Seçenekler	f	%
a)İlgili makamın dizisi	1	8.33
b) Daha önce öğrendiğiniz türkü örnekleri ile ilişkilendirerek	4	33.33
c)Türkünün üzerinizde bıraktığı makamsal etkiden	7	58.34
TOPLAM	12	100

Tablo5.1’de görüleceği gibi ,”türkülerin makamını aşağıdakilerden hangisini düşünerek belirlediniz” sorusuna öğrencilerin %8.33’ü “ilgili makamın dizisi”,%33.33’ü “daha önce öğrendiğiniz türkü örnekleri ile ilişkilendirerek”, %58.34’ü “türkünün üzerinizde bıraktığı makamsal etkiden” cevaplarını vermişleridir. Yüzde oranlarına bakıldığında, öğrencilerin türkülerin makamlarını, türkülerin makamsal etkisinden yola çıkarak buldukları gözlenmektedir.

4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.1 Daha Önce Öğrenilen Türkülerin Makam Belirlemeye Etkisi

Daha önce öğrendiğiniz türkülerin, dinlediğiniz türkülerin makamlarını belirlemede etkisi var mı?	f	%
Evet	12	100
Hayır	0	0
TOPLAM	12	100

Tablo 4.4’de görüldüğü gibi ‘daha önce öğrendiğiniz türkülerin, dinlediğiniz türkülerin makamlarını belirlemede etkisi var mı?’ sorusuna öğrencilerin tamamı “evet” yanıtını vermiştir. Buradan yola çıkarak daha önce türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın, türkülerin makamlarını belirlemede büyük ölçüde etkili olduklarını söyleyebiliriz.

IV. BÖLÜM

5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

5.1.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

1.Ön-test için hüseyini makamında seçilmiş iki türkü örneğine, öğrencilerin hiçbirinin doğru cevap veremediği görülmektedir. Bu durumda hüseyini makamı için öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin eşit olduğu görülmektedir.

2Ön-test için deney grubuna, kürdi makamında seçilmiş iki türkü örneği sorulmuştur. Sonuca bakıldığında iki türküye de%16.67 oranında doğru cevap verildiği görülmektedir. Bu durumda kürdi makamı için öğrencinin hazırbulunuşluk düzeylerinin büyük ölçüde eşit olduğu görülmektedir.

3.Ön-test için deney grubuna sorulan Hicaz makamında seçilmiş iki türkü örneğine öğrencilerin %16.67 oranında doğru cevap verdiği görülmektedir. Sonuçtan yola çıkarak öğrencilerin hicaz makamını için hazırbulunuşluk düzeylerinin büyük ölçüde eşit olduğu görülmektedir.

5.1.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

1. Son –testte deney grubuna sorulan Hüseyini makamında seçilmiş iki türkü örneğine öğrencilerin %83 oranında doğru cevap verdiği ve başarı oranının %83 arttığı görülmektedir. Ön –testte ve son-testte sorulan türkülerin aynı türküler olduğu göz önüne alındığında, öğrencilerin hüseyini türkü örneklerini işitsel olarak kavrama becerisinin arttığı ve türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın bu anlamda büyük ölçüde yarar sağladığı görülmektedir.

2. Son-testte deney grubuna kürdi makamında seçilmiş iki türkü örneği sorulmuştur. İlk türkü örneğine öğrencilerin %91.67 oranında, ikinci türkü örneğine ise % 41.66 oranında doğru cevap verildiği görülmektedir. Ön-test ve son testte sorulan türkülerin aynı türküler olduğu göz önüne alındığında, ilk türküde öğrencilerin kürdi türkü örneklerini işitsel olarak kavrama becerilerinin büyük ölçüde arttığı görülmektedir. İkinci türkü örneğine bakıldığında öğrencilerin başarı oranının ilk türkü örneğine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Türküye yanlış cevap veren öğrencilerin hepsi, türkünün hüseyini makamı olduğunu düşünmüşlerdir. Öğrencilerin “hüseyini makamı” cevabı vermesinde, kürdi makamı için seçilmiş ikinci türkü

örneğinde (Gerizler Başı), türkünün giriş kısmında yer alan “si naturelin” hüseyini makamının özelliklerini yansıtmış olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

3. Son-testte deney grubuna sorulan hicaz makamında seçilmiş iki türkü örneğine de öğrencilerin %91.67 oranında doğru cevap verdiği görülmektedir. Ön-testte ve son testte sorulan hicaz türkü örneklerinin aynı olduğu göz önüne alındığında, öğrencilerin hicaz makamını işitsel olarak algılama becerilerinin arttığı ve türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın büyük ölçüde yarar sağladığı görülmektedir.

5.1.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin türkülerin makamlarını belirlemedeki etkenlerin ne olduğuna ilişkin sorulan soruya %8.33’ü “ilgili makamın dizisi”, %33.33’ü “daha önce öğrendiğiniz türkü örnekleri ile ilişkilendirerek”, %58.33’ü “türkünün üzerinizde bıraktığı makamsal etkiden” cevabını vermişleridir. Sonuçlara bakıldığında makamların belirlenmesinde, türkülerin öğrencilerin üzerinde bıraktığı makamsal etkinin ağırlıklı olduğu görülmektedir.

5.1.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Öğrencilere sorulan “daha önce öğrendiğiniz türkülerin, dinlediğiniz türkülerin makamını belirlemede etkisi var mı?” sorusuna öğrencilerin tamamın “evet” yanıtı verdiği görülmektedir. Bu durumdan yola çıkarak çalışılan türkülerin, makamların işitsel olarak kavranmasında tamamen etkili olduğu görülmekte ve yapılan bu çalışmanın büyük ölçüde yarar sağladığı düşünülmektedir.

5.2.Öneriler

Yukarıdaki sonuçlar ışığında geliştirilen çözüm önerileri aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1.Hüseyini makamının işitsel olarak kavranmasında, türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın yarar sağladığı ve müziksel işitme okuma yazma dersi müfredatında makamların işitsel olarak pekişmesinde solfej ve ezgi örneklerinin yanında türkü örneklerine de yer verilmesi uygun görülmektedir.

2. Kürdi makamının işitsel olarak kavranmasında, türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın yararlı olduğu ve müziksel işitme okuma yazma dersi müfredatında makamların işitsel olarak kavranmasında solfej ve ezgi örneklerinin yanında türkü örneklerine de yer verilmesi uygun görülmüştür. Deney grubu ile çalışılan kürdi

türkünün (Gerizler Başı), giriş kısmındaki “si naturel’in”, türkünün makamının hüseyini olarak algılanmasına yol açtığı için türkü örneği seçimlerinde bu hususa dikkat edilmesi tavsiye edilmiştir.

3. Hicaz makamının işitsel olarak kavranmasında, türkü örnekleri ile yapılan çalışmanın yararlı olduğu, müziksel işitme okuma yazma dersi müfredatında öğrencilerin seviyelerine uygun seçilmiş türkü örneklerine yer verilmesi, solfej ve ezgi örneklerinin yanında öğretilecek makamlara ilişkin türkü örneklerine de yer verilmesi uygun görülmektedir.

4. Türkü örnekleri ile yapılan bu çalışmanın on, on bir ve on ikinci sınıflarda da yapılmasının, makamların işitsel olarak kavranmasına yarar sağlayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- AKDOĞDU, Onur.(1996). **Türler ve Biçimler**. Ege Üniversitesi Basımevi, İZMİR
- AKPINAR, E, (2003), **TRT Repertuarından Seçilmiş Türk Halk Müziği Eserleri Üzerinde Makamsal Analiz**, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), ERZURUM
- ARSEVEN, V, (2004), **Biyografisi, Makaleleri ve Müzik Eserleri**. Özkan Matbaacılık, ANKARA
- BUDAK, O.A. (2000), **Türk Müziğinin Kökeni-Gelişimi: Deneme**, Ankara: Kültür Bakanlığı
- ÇAKAR,Ş.Şeref.(2004).**Türk Müziği Teorisi ve Makamlar**. 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, ANKARA
- EMNALAR, Atınç. (1998). **Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı**. Ege Üniversitesi Basımevi, İZMİR
- HOŞSU, M, (1997), **Geleneksel Türk Halk Müziği Nazariyatı**, Kombassan A.Ş.İZMİR.
- ÖZKAN, İsmail Hakkı.(2006).**Türk Musikisi Nazariyatı ve Usülleri**. Özener Matbaası, İSTANBUL
- ÖZTUNA, Y, (2000), **Türk Musikisi Kavram ve Terimler Ansiklopedisi**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, ANKARA.
- ÖZTUNA, Y, (1976), **Türk Musikisi Ansiklopedisi II**, Milli Eğitim Basımevi, İSTANBUL
- PELİKOĞLU, Mehmet Can (1997). **Mesleki Müzik Eğitiminde Geleneksel Türk Halk Müziği Derslerinin İsimlendirilmesinin Değerlendirilmesi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü(Doktora Tezi)
- SİGNELL, K.L. (2006). **Makam** (Birinci Baskı), İngilizceden Çeviren: İlhami Gökçen. Yapı Kredi Yayınları. İSTANBUL.
- SÜMBÜLLÜ, Hasan Tahsin.(2006). **Türkiye de Ayak Kavramının Geleneksel Türk Halk Müziği Kaynağında Ne Ölçüde Kullanıldığının İncelenmesi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü(Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi)

TURA, Y. (1977), **Türk Halk Musikisinde Makam Hususiyetleri ve Bunların Dayandığı Ses Sistemi Türk Halk Müziğinde Çeşitli Görüşler**, s.302, Ankara: Kültür Bakanlığı

UÇAN, A. (1997), **Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar** (İkinci Baskı), Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

ÜNAL, S. (1989). **Orta Öğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları**. Müzik Öğretimi Nasıl Geliştirilebilir? Konulu Panel'den, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları

YILDIZKAYA, Ö. F. 2006, **Emirdağ Türküleri**, Analiz Matbaacılık Ltd. Sti., İzmir

EKLER

EK-1. Ön-Testte Öğrencilere Sorulan Sorular

EK-2. Son-Testte Öğrencilere Sorulan Sorular

EK-3. Deney Grubu ile Çalışılan Hüseyini, Kürdi, Hicaz Makamlarında Türkü Örnekleri

EK-4. Deney Grubu ile Çalışılan Hüseyini, Kürdi, Hicaz Makamlarında Tampere

Sisteme Göre Uyarlanmış Türküler

EK-5. Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri 9. Sınıf MİÖY Dersi Müfredatı

EK-6. Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri 9. Sınıf MİÖY Ders Planı

EK-1. Ön-Testte Öğrencilere Sorulan Sorular

1.Dinlediğiniz türkülerin makamını sırası ile yazınız.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

EK-2. Son-Testte öğrencilere sorulan sorular

1.Dinlediğiniz türkülerin makamını sırası ile yazınız.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

2-Türkülerin makamlarını aşağıdakilerden hangisini düşünerek belirlediniz?

- a)İlgili makamın dizisi
- b)Daha önce öğrendiğiniz türkü örnekleri ile ilişkilendirerek
- c)Türkünün üzerinizde bıraktığı makamsal etkiden

3- Daha önce öğrendiğiniz türkülerin, dinlediğiniz türkülerin makamını belirlemede etkisi var mı?

()Evet ()Hayır

EK-3 Deney Grubu ile Çalışılan, Hüseyini, Kürdi, Hicaz Makamında Türkü Örnekleri

Hüseyini Makamı Türkü Örnekleri

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM - NO : 103 - 28.1.1973

DERLEYEN
NURTEN İNNAP

YÖRESİ
UŞAK

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
FOLKLOR EKİBİ

NOTAYA ALAN
NURTEN İNNAP

SÜRESİ

AY BULUTTA BULUTTA

AY BU LUT TA BU LUT TA MEN Dİ LİM KAL DI DUT

TA GE LE CEK SEN GEL GAY Rİ

ON YE Dİ BEN Lİ ŞA Dİ YE DA HA GÖN LÜM U MUT

TA

AY BULUTA GİDİYOR GÖZÜM YARİ GÜDÜYOR
GELECEKSEN GEL GAYRİ ONYEDİ BENLİ ŞADİYEM
GENÇLİK ELDEN GİDİYOR

EVLERİ CAMİYE YAKIN AK GÜLLERİ SEN DAKIN
ZENGİN GOCAYA YARDIN ONYEDİ BENLİ ŞADİYEM
HANİ GERDANDA ALTIN

AYA KARŞI DURAMAM DAMA KİLİT VURAMAM
AY BULUTA GİRİNCE ONYEDİ BENLİ ŞADİYEM
BAĞLASALAR DURAMAM

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 208- 4/5/1973

YÖRESİ
ORTAANADOLU
KİMDEN ALINDIĞI

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

BİR OF ÇEKSEM

SÜRE

BİR OF ÇEK SEM KAR Şİ Kİ DAĞ LAR YI Kİ LİR BU GÜN POSTA
GÜ NÜ CA NIM Sİ Kİ LİR Sİ Kİ LİR Sİ Kİ Lİ RA MAN

(1)

Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır
Bu gün posta günü canım sıkılır

(2)

Ellerin mektubu gelmiş okunur
Benim yüreğime hançer sokulur

(3)

Bir of çeksem karşıki dağlar iniler
İflâh etmez bu dert beni yeniler

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 691
İNCELEME TARİHİ: 15.3.1974

DERLEYEN
M. SARISOZEN

YÖRESİ
ADİYAMAN

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
ABDÜL KADİR

KALEDEN KALEYE ŞAHİN UÇURDUM

SÜRESİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

KA LE DEN KA LE YE SA Hİ NU ÇUR DUM A Hİ LEN
KA LE DEN KA LE YE TAŞ BE NO LAY DIM E LÂ GÖZ

VA Hİ LE... N GÜ NÜM GE ÇİR DİM A Hİ LEN VA Hİ LE... N
ÜŞ TÜ NE KAŞ BE NO LAY DIM E LÂ GÖZ ÜŞ TÜ NE

GÜ NÜM GE ÇİR DİM YA RE SE KE REZ DİM ŞER BE Tİ ÇİR DİM
KAŞ BE NO LAY DIM YA LI NIZ KA LA NA ES BE NO LAY DIM

ÖY LO LUR BÖY LO LUR TÜRK MEN GÜ ZE Lİ
" " " " " " " " " "

E DA SI HO ŞO LUR TÜRK MEN GE Lİ Nİ
" " " " " " " " " "

N. Uysal

- 1 -

KALEDEN KALEYE ŞAHİN UÇURDUM
AHİLEN VAHİLEN CÜNÜM GEÇİRDİM
YARE SEKER EZDİM ŞERBET İÇİRDİM
Bağlantı - ÖYLOLUR BÖYLOLUR TÜRKMEN GÜZELİ
EDASI HOŞ OLUR TÜRKMEN GELİNİ

- 2 -

KALEDEN KALEYE TAŞ BEN OLAYDIM
ELÂ GÖZ ÜSTÜNE KAŞ BEN OLAYDIM
YALINIZ KALANA EŞ BEN OLAYDIM
Bağlantı..

Kürdi Makamı Türkü Örnekleri

TRT . MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM . REPERTUAR SIRA No: 452
İNCELEME TARİHİ : 22 . 6 . 1973

DERLEYEN
M . SARISOZEN

YÖRESİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI

NOTAYA ALAN
M . SARISOZEN

SÜRE : $\text{♩} = 69$

OSMAN PAŞA

— Plevne kahramanı —

TU NA NEH Rİ AK MAM Dİ YOR KE NA Rİ Mİ YIK MAM Dİ YOR
DÜŞ MAN TU NA YI AT LA Dİ KA RA KOL LA Rİ YOK LA Dİ
Kİ LİN Cİ Mİ VUR DUM TA ŞA TAŞ YA RIL Dİ BAŞ TAN BA ŞA

Ü NÜ BÜ YÜK OS MAN PA ŞA Pİ LEV NE DEN ÇIK MAM Dİ YOR
OS MAN PA ŞA NİN KO LUN DAN BEŞ BİN TOP BİR DEN PAT LA Dİ
Ü NÜ BÜ YÜK OS MAN PA ŞA AS KE RİN LE BİN LER YA ŞA

— 1 —
TUNA NEHRİ AKMAM DİYOR
KENARIMI YIKMAM DİYOR
ÜNÜ BÜYÜK OSMAN PAŞA
PİLEVNEDEN ÇIKMAM DİYOR

— 2 —
DÜŞMAN TUNAYI ATLADI
KARAKOLLARI YOKLADI
OSMAN PAŞANIN KOLUNDAN
BEŞ BİN TOP BİRDEN PATLADI

— 3 —
KILINCIMI VURDUM TAŞA
TAŞ YARILDI BAŞTAN PAŞA
ÜNÜ BÜYÜK OSMAN PAŞA
ASKERİNLE BİNLER YAŞA

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T. H. M. REPERTUAR SIRA No: 1621
İNCELEME TARİHİ : 14 - 2 - 1978

YÖRESİ
AFYONKARAHİSAR
KİMDEN ALINDIĞI
HİDAYET ÇALBUDAK
SÜRESİ :

KARAHİSAR KALESİ (BAYRAM TÜRKÜSÜ)

DERLEYEN
AHMET YAMACI

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

KA RA Hİ SAR KA LE Sİ YI KI LİR GE LİR KA KÜ
BEN BİR KO YU NO LA VİM SENDE BİR KU ZU ME LE
KA Pİ MA BAĞ LA DİM DA Kİ NA Lİ KO ÇU HAR MA

LÜ BOY NU NA DÖ KÜ LÜR GE LİR DÖ KÜ LÜR GE LİR
YE ME LE YE GE Tİ REM YA Zİ GE Tİ REM YA Zİ
Nİ KAL DIR DİM KIZ SE Nİ Nİ ÇİN SE Nİ Nİ ÇİN

YAY LA DAN GEL AL LI GE LİN YAY LA DAN KES ME Ü Mİ Dİ Mİ
" " " " " " " " " " " " " " " "

KA DİR MEY LÂ DAN KA DİR MEV LÂ DAN VE RE Lİ Nİ
" " " " " " " " " " " " " " " "

KAR LI DAĞ LA RA ŞA LIM BAY RAM LA ŞA LIM
" " " " " " " " " " " " " " " "

- 1 -

KARAHİSAR KALESİ YIKILIR GELİR
KAKULU BOYNUNA DOKULUR GELİR
Bağlantı [YAYLADAN GEL ALLI GELİN YAYLADAN
KESME ÜMİDİNİ KADİR MEVLÂDAN KADİR MEVLÂDAN
VER ELİNİ KARLI DAĞ-AR AŞALIM. BAYRAMLAŞALIM

- 2 -

BEN BİR KOYUN OLAYIM SENDE BİR KUZU
MELEYE MELEYE GETİREM YAZI GETİREM YAZI
Bağlantı.

- 3 -

KAPIMA BAĞLADIM DA KINALI KOÇU
HARMANI KALDIRDIM KIZ SENİN İÇİN KIZ SENİN İÇİN
Bağlantı.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M. REPERTUAR No : 37
İNCELEME TARİHİ : 27. 1. 1973
2. İNCELEME TARİHİ : 1990
YÖRE
TOKAT
KAYNAK KİŞİ
SELİM ÖNDER
SÜRE : 70

ÇAMLAR ALTINA

DERLEYEN
AHMET YAMACI
DERLEME TARİHİ
NOTALAYAN
AHMET YAMACI

(SAZ - - - - -)

ÇAM LAR AL TI NA A MAN A MAN ÇAM LAR AL TI NA

Gİ YİN DE KU ŞAN GEL NA Cİ YEM GÜL LER AL TI NA

(SAZ - - - - -)

MA Vİ DE DES TİM VAR A MAN A MAN MA Vİ DE DES TİM VAR

ÇOK SAL LAN MA HO VAR DA NA Cİ YEM BE NİM DE DOS TUM VAR

(SAZ - - - - -)

Tİ REN DE YO LU NA A MAN A MAN Tİ REN DE YO LU NA

· 2 ·
ÇAMLAR ALTINA

GENÇTÜRK

ÇAMLAR ALTINA AMAN AMAN
ÇAMLAR ALTINA
GIYİN DE KUŞAN GEL NACİYEM
GÜLLER ALTINA

MAVİ DE DESTİM VAR AMAN AMAN
MAVİ DE DESTİM VAR
ÇOK SALLANMA HOVARDA NACİYEM
BENİM DE DOSTUM VAR

TREN DE YOLUNA AMAN AMAN
TREN DE YOLUNA
TREN DE YOLLARI KALABALIK NACİYEM
GEL GİR KOLUMA

Hicaz Makamı Türkü Örnekleri

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 717
İNCELEME TARİHİ 30.9.1974

YÖRESİ
ANKARA

KİMDEN ALINDIĞI
BURHAN GÖKALP

SÜRESİ

DERLEYEN
BURHAN GÖKALP

DERLEME TARİHİ

TİK DEDİ GAPI (KADIN OYUN HAVASI)

NOTAYA ALAN
BURHAN GÖKALP

TİK DE Dİ GA Pİ GÖ RÜM CE Sİ GEL Dİ HA Lİ N NE DİR
TİK DE Dİ GA Pİ KAY NA NA Sİ GEL Dİ HA Lİ N NE DİR

GE LİN HA NİM DE Dİ VAH GO CA Cİ GE Rİ KE Dİ LE R YE Dİ
GE LİN HA NİM DE Dİ VAH GO CA Cİ GE Rİ KE Dİ LE R YE Dİ

HA Lİ N NE DİR GE LİN HA NİM DE Dİ AH ŞU KE Dİ Yİ
SA Ğ LI K OL SUN GE LİN HA NİM DE Dİ " " " "

DU TU DU TU VİR SEM GA NA Dİ Nİ BU DU NU Dİ Dİ Dİ Dİ VİR SEM
" " " " " " " " " " " " " " " "

1
TİK DEDİ GAPI GÖRÜNCESİ GELDİ
HALİN NEDİR GELİN HANIM DEDİ
VAH GOCA CİĞERİ KEDİLER YEDİ
HALİN NEDİR GELİN HANIM DEDİ

BAGLANTI

AH ŞU KEDİYİ DUTU DUTU VİRSEM
GANADINI BUDUNU DİDİ DİDİ VİRSEM

2
TİK DEDİ GAPI KAYNANASI GELDİ
HALİN NEDİR GELİN HANIM DEDİ
VAH GOCA CİĞERİ KEDİLER YEDİ
SAĞLIK OLSUN GELİN HANIM DEDİ

BAGLANTI

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 74
İNCELEME TARİHİ : 27.1.1973
2.İNCELEME TARİHİ : 1990
YÖRE
ESKİŞEHİR / Hamidiye
KAYNAK KİŞİ
NECİP ÖNALP

SÜRE : ♩ = 100

DERLEYEN
MUSTAFA HOŞSU

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
MUSTAFA HOŞSU

YOL ÜSTÜNDE DİKİLİ TAŞ

(SAZ

YOL ÜS TÜN DE Dİ Kİ Lİ TAŞ AH A MA NA MAN A MAN
GÖK TEN ZEN BİL İ Nİ YOR AH A MA NA MAN A MAN

BİR EV DE İ Kİ KARDAŞ SEV Dİ ĞİM A MAN Bİ Rİ KAYNIM O LUR SA
Fİ RİL Fİ RİL DÖ NÜ YOR SEV Dİ ĞİM A MAN A TEŞ Mİ SİN SEV Dİ ĞİM

AH A MA NA MAN A MAN Bİ Rİ BA NA AR KA DAŞ SEV Dİ ĞİM A MAN
AH A MA NA MAN A MAN SE Nİ GÖ REN YA Nİ YOR SEV Dİ ĞİM A MAN

GENÇTÜRK

YOL ÜSTÜNDE DİKİLİ TAŞ (AH AMAN AMAN MAN)
BİR EVDE İKİ KARDAŞ (SEVDİĞİM AMAN)
BİRİ KAYNIM OLURSA (AH AMAN AMAN AMAN)
BİRİ BANA ARKADAŞ (SEVDİĞİM AMAN)

GÖKTEN ZENBİL İNİYOR (AH AMAN AMAN AMAN)
FİRİL FİRİL DÖNÜYOR (SEVDİĞİM AMAN)
ATEŞ MİSİN SEVDİĞİM (AH AMAN AMAN AMAN)
SENİ GÖREN YANIYOR (SEVDİĞİM AMAN)

KARDAŞ : Kardeş

ZENBİL : Eşya taşımakta yararlanılan örme sepet
(Buradaki özel anlamı ay ışığı demeti, aynı görünmesi)
KAYIN : Kocanın erkek kardeşi, ağabeyi

TRT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. No: 321 - 9.6.1973

YÖRESİ
ELBİSTAN

KİMDEN ALINDIĞI
ÖZER DOĞUÇ
SÜRE

ÇAMDAN SAKIZ AKIYOR
(HALAY HAVASI)

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

ÇAM DAN SA KIZ A KI YOR ÇAMDAN SA KIZ A KI YOR
KIZ Nİ ŞAN LIN BA KI YOR OY ZA LIM NEN Nİ NEN Nİ
ES Kİ DE Nİ ŞAN LIN GEL MİŞ ES Kİ DE Nİ ŞAN LIN GEL MİŞ
BUR CA BUR CA KO KU YOR OY ZA LIM NEN Nİ NEN Nİ
O YA NA DÖN DER BE Nİ BU YA NA DÖN DER BE Nİ
SAĞ YA NIM DA YA RAM VAR SOL YA NA DÖN DER BE Nİ

1
ÇAMDAN SAKIZ AKIYOR
KIZ NİŞANLIN BAKIYOR
ESKİDE NİŞANLIN GELMİŞ
BURCA BURCA KOKUYOR

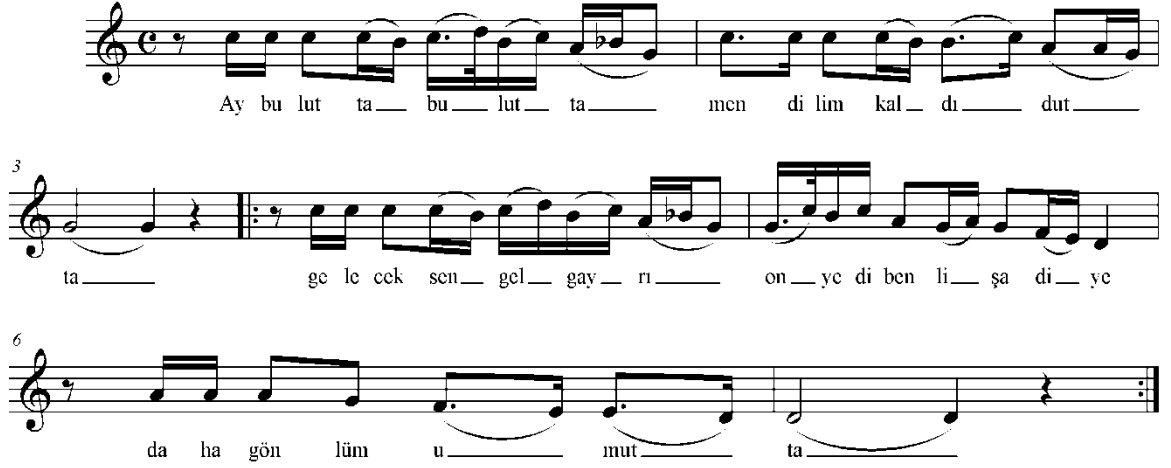
2
DAMA BULGUR SERERLER
ÇIKMA BOYUN GÖRERLER
SAÇIN İBRİŞİM TELİ
HANÇERE BAĞ ORERLER

BAGLANTI

O YANA DÖNDER BENİ
BU YANA DÖNDER BENİ
SAĞ YANIMDA YARAM VAR
SOL YANA DÖNDER BENİ

**EK4 Deney Grubu İle Çalışılan Hüseyni, Kürdi, Hicaz Makamlarında
Tampere Sisteme Göre Uyarlanmış Türküler Hüseyni Makamı Türkü Örnekleri**

Ay Bulutta Bulutta

Ay bu lut ta bu lut ta men di lim kal dı dut

ta ge le cek sen gel gay rı on ye di ben li şa di ye

da ha gön lüm u mut ta

Ay buluta gidiyor gözüm yarı güdüyor
Geleceksen gel gayri onyedi benli Şadiyem
Gençlik elden gidiyor

Evleri camiye yakın ak gülleri sen dakın
Zengin gocaya vardım onyedi benli Şadiyem
Hani gerdanda altın

Aya karşı duramam dama kilit vuramam
Ay buluta girince onyedi benli şadiyem
Bağlasalar duramam

Bir Of Çeksem

Bir of çek sem kar şı ki dağ lar yı kı lır

bu gün pos ta gü nü ca nım sı kı lır

sı kı lır sı kı lı ra man

Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır
Bugün posta günü canım sıkılır

Ellerin mektubu gelmiş okunur
Benim yüreğime hançer sokulur

Bir of çeksem karşıki dağlar iniler
İflah etmez bu dert beni yeniler

Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum

Ka le—den ka le—ye şa hi n u çur dum ka le—den ka le—ye şa hi n u çur dum

5
a hi—len va hi—le n gü nü m ge—çir dim a hi—len va hi le—n gü nü m ge—çir dim

9
ya re—şe ker ez—dim şer be ti—çir dim ya re—şe ker ez—dim şer be ti—çir dim

13
öy le lur böy le lur— Türk men ge—li ni e da—sı hoş o—lur Türk men ge—li ni

Kaleden kaleye taş ben olaydım
Ela göz üstüne kaş ben olaydım
Yalnız kalana eş ben olaydım
(Bağlantı)

Kürdi Makamı Türkü Örnekleri

Osman Paşa

Tu na neh ri ak mam di___yor ke na rı___ mı___ yık mam di___ yor___

6
ü nü bü yük Os man pa___ şa Pi lev ne___ den___ çık mam di___ yor___

Düşman Tunayı atladı
Karakolları yokladı
Osman paşanın kolundan
Beş bin top birden patladı

Kılıcımı vurdum taşa
Taş yarıldı baştan başa
Ünü büyük Osman paşa
Askerinle binler yaşa

Karahisar Kalesi

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of four staves of music, each with a line of lyrics underneath. The lyrics are in Turkish and describe the Karahisar Castle. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The second staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The third staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The fourth staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The lyrics are: Ka ra hi sar ka le si yı k ı l ır ge lir ka kü lü boy nu na dö kü lür ge lir dö kü lür ge lir yay la dan gel al lı ge lin yay la dan kes me ü mi di ni ka dir mev la dan ka dir mev la dan ve re li ni kar lı dağ lar a şa lım bay ram la şa lım

Ka ra hi sar ka le si yı k ı l ır ge lir ka kü lü boy nu na dö kü

7 lür ge lir dö kü lür ge lir yay la dan gel al lı ge lin

12 yay la dan kes me ü mi di ni ka dir mev la dan ka dir mev la dan

18 ve re li ni kar lı dağ lar a şa lım bay ram la şa lım

Ben bir koyun olayım sende bir kuzu
Meleye meleye getirem yazı getirem yazı
(bağlantı)
Kapıma bağladım da kınalı koçu
Harmanı kaldırdım kız senin için kız senin için
(bağlantı)

ÇAMLAR ALTINA

(saz) _____ Çam lar al tı

6 na a man a man çam lar al tı na gi yin de ku şan gel na ci yem

11 gül ler al tin da (saz) _____

16 Ma vi de des tin var a man a man Ma vi de des tin var

21 çok sal lan ma ho var da na ci yem be nim de dos tum var (saz) _____

26 T ren de yo lu na a man a man

31 t ren de yo lu na t ren de yol la rı

34 ka la ba lık na ci yem gel gir ko lu ma

Tık Dedi Gapı

Tık de di ga pı gö_rüm_ ce_ si gel di ha_ li_ n ne dir_

4
ge lin_ ha_ nım de di vah go ca ci ğe ri ke_ di_ ler_ ye di

7
ha_ li_ n ne dir_ ge lin_ ha_ nım de di ah bu ke di yi_

10
du tu_ du tu vir sem ga na_ dı_ nı_ bu du nu di di_ di_ di_ vir sem

Tık dedi gapı kaynanası geldi
Halin nedir gelin hanım dedi
Vah goca ciğeri kediler yedi
Sağlık olsun gelin hanım dedi

Yol Üstünde Dikili Taş

§

The musical score is written in a single system with four staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a common time signature (C). The melody is written on a five-line staff. Below the first staff, the word 'saz' is written, followed by a horizontal line. The second staff starts with a measure rest (4) and continues the melody. Below it, the lyrics 'Yol üs tün de di ki li taş ah a man a man a man' are written. The third staff starts with a measure rest (7) and continues the melody. Below it, the lyrics 'bir ev de i ki kar daş sev di ğim a man bi ri kay nım o lur sa' are written. The fourth staff starts with a measure rest (10) and continues the melody. Below it, the lyrics 'ah a man a man a man bi ri ba na ar ka daş sev di ğim a man' are written. The score ends with a double bar line and a repeat sign (§).

saz _____

4 Yol üs tün de di ki li taş ah a man a man a man

7 bir ev de i ki kar daş sev di ğim a man bi ri kay nım o lur sa

10 ah a man a man a man bi ri ba na ar ka daş sev di ğim a man

Gökten zenbil iniyor
Fırıl fırıl dönüyor
Ateş misin sevdiğim
Seni gören yanıyor

EK-5 Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müziksel İşitme Okuma Dersi
9.sınıf Müfredatı

ANADOLU GÜZEL SANATLAR VE SPOR LİSELERİ 9. SINIF
MÜZİKSEL OKUMA İŞİTME VE YAZMA ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: MÜZİK İŞARET VE TERİMLERİ

ÜNİTE: MÜZİK YAZMAK İÇİN KULLANILAN İŞARETLER

KAZANIMLAR:

- 1.Müzik yazısında kullanılan temel işaretleri tanır.
- 2.Yazılı bir eser üzerinde temel işaretleri gösterir.
3. Dizek üzerinde temel işaretleri yazar.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ:

Temel işaretlerin sembolleri gösterilerek işaretleri tartışılır.(1. Kazanım)
 Öğrenilen temel işaretlerin kullanılacağı örnek çalışmalar yaptırılır.(2. Ve 3. Kazanım)

Açıklamalar

[!] Müzik yazısında kullanılan temel işaretlerden dizek, anahtar (sol,fa, do anahtarları), nota ve suslar, ek çizgi, tekrar işareti ve bitiş çizgisi, da capo, dolap, codai senyo, diyez, bemol,naturel, çif diyez, çift bemol vb. anlaşılmalıdır.

[!] Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, öz güven ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

[!] bu ünitenin sonun da öğrencilerin, müziksel okuma ve müziksel yazma becerilerini kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile ilgili olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ÖĞRENME ALANI: MÜZİK İŞARET VE TERİMLERİ

ÜNİTE: TEMEL NOTA VE SUS DEĞERLERİ

KAZANIMLAR:

1. Birlik, ikilik, dörtlük, sekizlik, onaltılık, otuz ikilik nota ve sus değerlerini biçimsel olarak gösterir.

2. Eserde uzatma bağıını gösterir.

3. Uzatma noktasının nota ve sus süresine etkisini açıklar.

4. Üçlemelerin oluşumunu açıklar.

5. Birlik, sekilik, onaltılık nota ve sus değerlerini okur.

6. Dinlediği parçalardaki üçlemeleri bulur.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Birlik, ikilik, dörtlük, sekizlik, on altılık, otuz ikilik nota ve sus değerlerini, üçleme, uzatma noktası görsel sunumla tartışılır(1-5. Kazanımlar).

Birlik, ikilik, dörtlük, sekizlik, on altılık nota ve sus değerlerini kapsayan okuma çalışmaları yaptırılır.(5. Kazanım)

Üçleme tartımını kapsayan ezgiler dinletilir.(4. ve 6. Kazanım).

AÇIKLAMALAR

Bu sınıfta tek noktalı uzatmaya; ikilik, dörtlük, sekizlik, süre içinde üçlemelere yer verilmelidir.

Otuz ikilik sus ve nota değerleri bu sınıfta bilgi düzeyinde yer alacak olup uygulama çalışmaları 10,11 ve 12. Sınıflara bırakılmalıdır.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, müziksel okuma ve müziksel yazma becerilerini kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, öz güven ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

Bu ünite ile ilgi olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ÖĞRENME ALANI: MÜZİK İŞARET VE TERİMLERİ

ÜNİTE: ÖLÇÜ

KAZANIMLAR:

1. Müzikte ölçünün yeri ve önemini açıklar.
2. Ölçüdeki kuvvetli ve zayıf vuruşları ayırt eder.
3. Doğal(basit) ölçeri tanır.
4. Bileşik ölçüleri tanır.
5. Doğal(basit) ve beşik ölçüleri ayırt eder.
6. Basit ve bileşik ölçü vuruş biçimlerini eliyle uygulayarak gösterir.
7. Senkopun oluşumunu açıklar.
8. Dinlediği parçadaki senkopları(askatım) belirler.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Müzik yapıtlarını dinleyerek kuvvet ve vuruşları algılamaya yönelik görsel, işitsel,ve devinişsel çalışmalar yapılır.(1. ve 2. kazanım)

Doğal(basit) ve bileşik ölçüleri kapsayan okuma ve yazma çalışmaları yapılır.(3-6. kazanımlar).

Senkopu kapsayan ezgileri dinletilir (7. ve 8. kazanımlar).

AÇIKLAMALAR

Devinişsel çalışmalar, dinlenen eserin ritmik yapısına uygun tempo vuruşlarını fiziksel hareketlerle destekleyerek güçlü ve zayıf zamanlar hareketlerle ifade etme becerilerin kapsamalıdır.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, müziksel işitme, müziksel okuma ve müziksel yazma becerilerini kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, özgüven ve dayanışma değerlerine ulaması beklenir.

Bu ünite ile ilgi olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ÖĞRENME ALANI: MÜZİK İŞARET VE TERİMLERİ

ÜNİTE: DİZİ VE ARALIK

KAZANIMLAR:

- 1.Diyatonik ve kromatik dizileri görsel olarak tanır.
- 2.Belirtilen dizilerdeki sesler arasındaki ilişkiyi görsel ve işitsel olarak ayırt eder.
- 3.Yatay ve dikey aralıkların oluşumunu açıklar.
- 4.küçük ikili, büyük ikili, büyük üçlü, küçük üçlü, tam dörtlü, artık dörtlü, tam beşli, eksik beşli, küçük altılı, büyük altılı, küçük yedili, büyük yedili ve oktav aralıkların kuruluş yapısını yatay ve dikey olarak tanır.
5. uyduğu aralığı adlandırır ve seslendirir.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ:

Dizilerin kuruluş yapısı incelenir.(1. ve 2. kazanımlar)

Sekizli içerisindeki aralıkların kuruluş yapısı yatay ve dikey kuruluşlarıyla görsel olarak incelenir.(3. ve 4. kazanımlar).

Sekizli içerisindeki aralıkların kuruluş yapısı yatay ve dikey kuruluşlarıyla işitsel olarak uygulanır(4. ve 5. kazanımlar).

Sekizli içerisindeki aralıklar verilen ses üzerine inici veya çıkıcı olarak seslendirilir.(4. ve 5. kazanımlar).

AÇIKLAMALAR:

Müzikte aralık kavramı temel bir konu olduğu için kuramsal olarak açıklaması yapıldıktan sonra uygulama çalışmalarına eğitim öğretim sürecinin tamamında yer verilmelidir.

Bu düzeyde aralık seslendirme çalışmaları ses yüksekliğinin ‘na’ vb. hecelerle tekrar edilmesiyle yapılmalıdır.

Aralık çalışmaları yapılırken aralık çevrimlerinden yararlanılmalıdır.

Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, özgüven ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, müziksel işitme becerisi kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile ilgi olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ÖĞRENME ALANI: TONAL VE AKAMSAL MÜZİK

ÜNİTE: TONAL MÜZİK

KAZANIMLAR:

1. Müzikte tonalite kavramını açıklar.
2. Majör ve minör tonaliteyi ayırt eder.
3. Majör dizi kalıbını tanır.
4. Doğal minör dizi kalıbını tanır.
5. Armonik minör dizi kalıbını tanır.
6. Melodik minör dizi kalıbını tanır.
7. Majör dizi, doğal minör dizi, armonik minör dizi ve melodik minör diziyi işitsel olarak ayırt eder.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Tona, atonal ve modal müzikler dinletilerek eserler arasındaki farkı öğrencilerin ayırt etmesi istenir(1. kazanım).

Majör ve minör tonalitede dizi ve ezgiler çalınarak öğrencilerin bunları birbirinden ayırt etmeleri istenir(2. kazanım).

Majör dizi kalıbı, doğal, armonik, melodik minör dizi kalıbı görsel sunumla tartışılır(3-6. kazanımlar).

Majör ve minör dizilerde(doğal,armonik, melodik) işitsel çalışmalar yapılır(7. kazanım).

AÇILAMALAR

Bir doğal minörün yedinci ses deresinin yarım ses tizleşmesi ile armonik minör dizisinin meydana geldiği görsel ve işitsel olarak örneklenir. Armonik minör dizilerinin armonik olarak çıkıp armonik olarak indiği belirtilmelidir. Bir doğal altıncı ve yedinci derecesinin yarım ses tizleşmesinden melodik minör dizisinin meydana geldiği görsel ve işitsel olarak örneklenmeli ve bu dizilerin melodik olarak çıkıp doğal olarak indiği vurgulanmalıdır.

Tonal müziğin majör ve minör dizilerden oluştuğu vurgulanır.

ÖĞRENME ALANI :TONAL VE MAKAMSAL MÜZİK

ÜNİTE: TONAL MÜZİK

KAZANIMLAR:

8.Do majör dizisinin oluşumunu açıklar.

9.Do majör dizisinin derecelerini tanır.

10.Do majör ile la minör diziler arasındaki ilişkiyi açıklar.

11.Doğal la minör dizisinin oluşumunu açıklar.

12.Armonik ve melodik la minör dizilerini oluşturur.

13.Doğal, armonik, melodik la minör dizilerinin derecelerini tanır.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Do dizisi tahtaya yazılarak öğrencilerin bunu majör kalıba uyarlamaları ve derecelerini söylemeleri istenir(8.ve 9. kazanım).

Öğrencilerden do majör dizinin ilgili minörünü bulmaları istenir(10. kazanım).

La dizisi tahtaya yazılarak öğrencilerden bunu doğal, armonik ve melodik minör kalıba uyarlamaları ve oluşan la minör dizinin derecelerini söylemeleri istenir.(11-13. kazanımlar).

Do majör ve la minör dizilerde yazılmış olan solfej ve yapıtlar incelenir.(8, 9, 11 ve 13. kazanım).

AÇIKLAMALAR

Diziler oluşturulurken derecelerin isim ve fonksiyonları ele alınarak görev ve önemi vurgulanmalıdır.

Do majör- La minör tonalitelerde solfej ve eserler incelenirken; melodik yapı, başlangıç, bitiş seslerine dikkat çekilmelidir.

Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, öz güven, ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, tonalite ve modalite tanıma becerilerini kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile ilgi olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ÖĞRENME ALANI: TONAL VE MAKAMSAL MÜZİK

ÜNİTE: MAKAMSAL MÜZİK

KAZANIMLAR:

- 1.Geleneksel Türk müziğinde kullanılan ses değiştirici işaretleri ve koma değerlerini tanır.
- 2.Geleneksel Türk müziğinde kullanılan basit makamların oluşumunu açıklar.
- 3.Hüseyni makamının perde düzenini ve dizi seslerini tanır.
- 4.Hüseyni makamının seyrini, karar perdesini ve güçlüsünü tanır.
- 5.Kürdi makamının perde düzenini ve dizi seslerini tanır.
- 6.Kürdi makamının seyrini, karar perdesini ve güçlüsünü tanır.
- 7.Dinlediği eserin makamını ayırt eder.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Kullanılan ses değıştirici işaretler tablo halinde görsel sunumla tartışılır(1. kazanım).

Basit makamların oluşumu görsel sunumla tartışılır.(2. kazanım).

Hüseyini ve kürdi makamlarının seyri, karar perdesi, güçlüsü ve aldığı değıştirici işaretler görsel sunulma tartışılır.(3-6. kazanımlar).

Hüseyini ve kürdi makamında eserler dinletilir.(3-7 kazanımlar).

AÇIKLAMALAR

Türk müziğı perde sistemi ana hatlarıyla aktarılmalıdır.

Türk müziğı makam dizilerinin ‘‘tampere’’ sisteme aktarılmasıyla ilgili temel bilgiler verilmektedir.

Geleneksel Türk müziğinde hüseyini ve kürdi makamı dizileri kuramsal olarak ‘‘la’’sesi üzerinden kullanıldığı için uygulamalar ‘‘la kararlı’’ dizi üzerinden yapılabilir.

Koma sistemi anlatılırken perdeli Türk müziğı çalgılarından yararlanılabilir.

Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, öz güven ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, tonalite ve makam becerilerini kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile ilgi olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ÖĞRENME ALANI: MÜZİKSEL OKUMA

ÜNİTE: DO MAJÖR VE LA MİNÖRDE MÜZİKSEL OKUMA

KAZANIMLAR:

- 1.Do majör diziyi inici ve çıkıcı olarak seslendirirler.
- 2.Doğal, armonik melodik la minör dizileri inici ve çıkıcı olarak seslendirilir.
- 3.Do majörde yazılmış olan düzeye uygun solfejleri okur.
- 4.Doğal la minörde yazılmış olan düzeye uygun solfejleri okur.

5.Armonik la minörde düzeye uygun solfejleri okur.

6.Melodik la minörde düzeye uygun solfejleri okur.

7.Düzeye uygun ritmik okuma alıştırmaları yapar.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Do majör ve la minör diziler çalınarak inici ve çıkıcı seslendirme çalışmaları yaptırılır(1. ve 2. kazanım).

Do majörde yazılmış solfej okuma çalışmaları yaptırılır(3. kazanım).

Doğal, armonik ve melodik la minörde yazılmış solfej okuma çalışmaları yaptırılır(4-6 kazanımlar).

Okuduğu solfejleri destekleyici, düzeyine uygun nota-sus değerlerini ve tartımları kapsayan ritmik okuma çalışmaları yapılır(7. kazanım).

AÇIKLAMALAR

Do majörde ve la minörde solfej okuma çalışmalarının yanı sıra ritmik okuma çalışmaları da yapılmalıdır.

!Sol, fa ve do anahtarlarında ayrı ayrı ritmik okuma çalışmaları yaptırılmalıdır.

Bu sınıf düzeyinde ikilik, dörtlük, sekizlik ve on altılık nota sus değerlerinden oluşan tartım kalıplarını kapsayan basit ve bileşik ölçülü solfej ve ritmik okuma çalışmalarına yer verilmelidir.

Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, öz güven ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, müziksel okuma ve deşifre yapma becerilerini kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile ilgi olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ÖĞRENME ALANI: MÜZİKSEL OKUMA

ÜNİTE: HÜSEYİNİ VE KÜRDİ MAKAMLARINDA MÜZİKSEL OKUMA

KAZANIMLAR:

- 1.Hüseyni makam dizisini seslendirir.
- 2.Kürdi makam dizisini seslendirir.
- 3.Hüseyni makamında yazılmış düzeyine uygun solfejleri okur.
- 4.Kürdi makamında yazılmış düzeyine uygun solfejleri okur.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Hüseyni ve kürdi makam dizileri çalınarak seslendirme çalışmaları yaptırılır(1. ve 2. kazanım).

Hüseyni makamında solfej okuma çalışmaları yaptırılır(3. kazanım).

Kürdi makamında solfej okuma çalışmaları yaptırılır(4. kazanım).

AÇIKLAMALAR

Hüseyni ve kürdi makamlarında solfej çalışmalarının yanı sıra ritmik okuma egzersizleri de yapılmalıdır.

Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, öz güven ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, müziksel okuma ve deşifre yapma becerilerini kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile ilgi olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ÖĞRENME ALANI: MÜZİKSEL YAZMA

ÜNİTE: DO MAJÖR VE LA MİNÖRDE MÜZİKSEL YAZMA

KAZANIMLAR:

- 1.Do majör diziye inici ve çıkıcı olarak yazar.
- 2.Doğal, armonik ve melodik la minör dizileri inici ve çıkıcı olarak yazar.
- 3.Do majörde, düzeyine uygun ezgi diktelerini yazar.
- 4.Doğal la minörde, düzeyine uygun ezgi diktelerini yapar.
- 5.Armonik la minörde düzeyine uygun ezgi diktelerini yapar.
6. Melodik la minörde düzeyine uygun ezgi diktelerini yapar.
- 7.Do majör ve la minörde ezgi tekrarları yapar.
- 8.Düzeğine uygun ritim tekrarları yapar.
9. Çalınan tartım cümlelerini yazar.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Do majör ve la minör (doğal, armonik, melodik) diziler, inici ve çıkıcı olarak yazdırılır(1. ve 2. Kazanım).

Do majör ve doğal, armonik, melodik la minörde düzeyine uygun dikte çalışmaları yaptırılır(3-6 kazanımlar).

Öğrencilerden do majör ve doğal, armonik, melodik la minörde yarım bırakılan ezgiyi tamamlamaları istenir(3-6 kazanımlar).

Öğrencilerden çalınan kısa ezgi ve tartımları tekrarlamaları ve yazmaları istenir(7. ve 8. kazanım).

Düzeğine uygun tartım diktesi çalışmaları yaptırılır (9. kazanım).

AÇIKLAMALAR

Ezgi diktesi çalışmalarında o tonaliteyle ilgili gerek dizi gerekse kadanslar çalınarak öğrencilerin o tonaliteye girmeleri, yapacakları dikte çalışmalarını o tonalitenin kuralları içerisinde yapmaları istenmelidir.

Bu sınıf düzeyinde ikilik, dörtlük, sekizlik ve on altılık nota sus değerlerinden oluşan tartım kalıplarını kapsayan basit ve bileşik ll ezgi ve tartım diktelerine yer verilmelidir.

Dikte çalışmalarında, çalınan ezginin zorluk derecesine ve sınıfın düzeyine göre çok tekrardan kaçınmalı müzikal hafızalarını kullanmaları, geliştirmeleri istenmeli ve amaçlanmalıdır.

Bu nite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, öz güven ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, müziksel yazma becerisi kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu nite ile ilgi olarak lme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve ęrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

ęRENME ALANI: MÜZİKSEL YAZMA

ÜNİTE: HÜSEYNİ VE KÜRDİ MAKAMLARINDA MÜZİKSEL YAZMA

KAZANIMLAR:

- 1.Hüseyini makam dizisini yazar.
- 2.Kürdi makam dizisini yazar.
- 3.Hüseyini makamında düzeyine uygun ezgi diktelerini yapar.
- 4.Kürdi makamında düzeyine uygun ezgi diktelerini yapar.
- 5.Hüseyini ve kürdi makamlarında ezgi tekrarları yapar.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ:

Hüseyini ve kürdi makam dizileri yazdırılır(1. ve 2. kazanım)

Hüseyini ve kürdi makamlarında düzeyine uygun dikte çalışmaları yaptırılır(3. ve 4. kazanım)

Öğrencilerden hüseyini ve kürdi makamlarında yarım bırakılan ezgiyi tamamlamaları istenir(3. ve 4. kazanım).

Öğrencilerden çalınan hüseyini ve kürdi makamlarında, kısa ezgileri tekrarlamaları ve yazmaları istenir(5. kazanım).

AÇIKLAMALAR

Ezgi diktesi çalışmalarında dikte yapılacak makamın dizisi çalınarak karar sesi, seyri, aldığı değıştiriciler vurgulanmalıdır.

Bu ünite ile öğrencilerin sorumluluk, disiplin, sabır, öz güven ve dayanışma değerlerine ulaşması beklenir.

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin, müziksel yazma becerisi kazanmaları ve pekiştirmeleri beklenir.

Bu ünite ile ilgi olarak ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öz değerlendirme, grup değerlendirme, grup öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğrenci gözlem formlarından yararlanılabilir.

EK.6 Müziksel İşitme Okuma Dersi 9.sınıf Ders Planı

BÖLÜM I :

TARİH :

9.SINIF MÜZİKSEL İŞİTME OKUMA YZMA DERS PLANI	
Ünitenin Adı/No	HÜSEYİNİ KÜRDİ VE HİCAZ MAKAMLARINDA MÜZİKSEL OKUMA
Konu	Hüseyini Makamı
Önerilen Süre	1 ders saati

BÖLÜM II:

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	AMAÇ 1: Hüseyini makamını duyuş olarak kavrayabilme. Davranışlar 1.Hüseyini makam dizisini seslendirme. 2.Hüseyini makamı için seçilmiş türkü örneklerinin solfejini yapma. 3.Hüseyini makamı için seçilmiş türkü örneklerini sözleri ile söyleme. 4. Dinlediği ezginin makamını söyleme.
Ünite Kavramları ve Sembolleri/ Davranış Örüntüsü	Makam
Güvenlik Önlemleri (Varsa)	
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri- Araç, Gereçler ve Kaynakça *Öğretmen *Öğrenci	TRT Türk Halk Müziği repertuarı
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
✓ Dikkati Çekme	Dinlediğiniz her türkünün bir makamı olduğunun farkında mısınız?
✓ Güdüleme	Daha önce dinlediğiniz türkülerin makamını biliyor musunuz?
✓ Gözden Geçirme	
✓ Derse Geçiş	Hüseyini Makam Dizisinin açıklanması.
✓ ✓ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	
✓ ✓ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	
✓ ✓ Özet	

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme: ✓ ✓ Bireysel öğrenme etkinlikleri ✓ ✓ Grupla öğrenme etkinlikleri • • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme- Değerlendirme etkinlikleri	Dinlediğiniz ezginin makamı nedir?
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
---	--

Ders Öğretmeni

Okul Müdürü

BÖLÜM I :**TARİH :**

9.SINIF MÜZİKSEL İŞİTME OKUMA YZMA DERS PLANI	
Ünitenin Adı/No	HÜSEYİNİ KÜRDİ VE HİCAZ MAKAMLARINDA MÜZİKSEL OKUMA
Konu	Kürdi Makamı
Önerilen Süre	1 ders saati

BÖLÜM II:

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	AMAÇ 1: Kürdi makamını duyuş olarak kavrayabilme. Davranışlar 1.Kürdi makam dizisini seslendirme. 2.Kürdi makamı için seçilmiş türkü örneklerinin solfejini yapma. 3.Kürdi makamı için seçilmiş türkü örneklerini sözleri ile söyleme. 4. Dinlediği ezginin makamını söyleme.
Ünite Kavramları ve Sembolleri/ Davranış Örüntüsü	Makam
Güvenlik Önlemleri (Varsa)	
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri- Araç, Gereçler ve Kaynakça *Öğretmen *Öğrenci	TRT Türk Halk Müziği repertuarı
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
✓ Dikkati Çekme	Dinlediğiniz her türkünün bir makamı olduğunun farkında mısınız?
✓ Güdüleme	Daha önce dinlediğiniz türkülerin makamını biliyor musunuz?
✓ Gözden Geçirme	
✓ Derse Geçiş	Kürdi Makam Dizisinin açıklanması.
✓ ✓ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	
✓ ✓ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	
✓ ✓ Özet	

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme: ✓ ✓ Bireysel öğrenme etkinlikleri ✓ ✓ Grupla öğrenme etkinlikleri • • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme- Değerlendirme etkinlikleri	Dinlediğiniz ezginin makamı nedir?
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
---	--

Ders Öğretmeni

Okul Müdürü

BÖLÜM I :**TARİH :**

9.SINIF MÜZİKSEL İŞİTME OKUMA YAZMA DERS PLANI	
Ünitenin Adı/No	HÜSEYİN KÜRDİ VE HİCAZ MAKAMLARINDA MÜZİKSEL OKUMA
Konu	Hicaz Makamı
Önerilen Süre	1 ders saati

BÖLÜM II:

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	AMAÇ 1: Hicaz makamını duyuş olarak kavrayabilme. Davranışlar 1.Hicaz makam dizisini seslendirme. 2.Hicaz makamı için seçilmiş türkü örneklerinin solfejini yapma. 3.Hicaz makamı için seçilmiş türkü örneklerini sözleri ile söyleme. 4. Dinlediği ezginin makamını söyleme.
Ünite Kavramları ve Sembolleri/ Davranış Örüntüsü	Makam
Güvenlik Önlemleri (Varsa)	
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça *Öğretmen *Öğrenci	TRT Türk Halk Müziği repertuarı
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
✓ Dikkati Çekme	Dinlediğiniz her türkünün bir makamı olduğunun farkında mısınız?
✓ Güdüleme	Daha önce dinlediğiniz türkülerin makamını biliyor musunuz?
✓ Gözden Geçirme	
✓ Derse Geçiş	Hicaz Makam Dizisinin açıklanması.
✓ ✓ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	
✓ ✓ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	
✓ ✓ Özet	

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme: ✓ ✓ Bireysel öğrenme etkinlikleri ✓ ✓ Grupla öğrenme etkinlikleri • • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme-Değerlendirme etkinlikleri	Dinlediğiniz ezginin makamı nedir?
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
--	--

Ders Öğretmeni

Okul Müdürü